

ULUSLARARASI SEMPOZYUM
**ÇAĞDAŞLAŞMA:
KÜRESEL KARŞILAŞTIRMALAR VE
ALTERNATİF ARAYIŞLAR IŞIĞINDA
TÜRK MODERNLEŞMESİ**

20-22 Mayıs 2026, İstanbul | Bormonti Hilton Hotel, Şişli - İstanbul

INTERNATIONAL SYMPOSIUM
**TURKISH MODERNISATION
THROUGH GLOBAL COMPARISONS &
ALTERNATIVE PATHWAYS**

20-22 May 2026, Istanbul | Bormonti Hilton Hotel, Şişli - Istanbul

ÜSSAM Stratejik Araştırmalar
Uygulama ve Araştırma Merkezi

<https://modernlesmesempozyumu.uskudaruniversitesi.edu.tr> modernlesmesempozyumu@uskudar.edu.tr

ÜSSAM Stratejik Araştırmalar
Uygulama ve Araştırma Merkezi

<https://modernlesmesempozyumu.uskudaruniversitesi.edu.tr> modernlesmesempozyumu@uskudar.edu.tr

Düzenleme Kurulu

Havva Kök Arslan (Üsküdar Üniversitesi)
Cumhur Kaygusuz (Türkiye Büyük Millet Meclisi)
Abdülkerim Erim (Türkiye Büyük Millet Meclisi)
Ahmet Köroğlu (İstanbul Üniversitesi)
Elmin Aliyev (İstanbul Medeniyet Üniversitesi)
Güler Kalay (Üsküdar Üniversitesi)
Ayaz Asadov (İbn Haldun Üniversitesi)
Afşın Murat Taştan (İbn Haldun Üniversitesi)

Bilim Kurulu

Benjamin C. Fortna (Arizona Üniversitesi, ABD)
Burcu Pelvanoğlu (Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Türkiye)
Cemil Aydın (North Carolina at Chapel Hill, ABD)
Diliara M. Usmanova (Kazan Federal Üniversitesi, Rusya)
Fırat Oruç (Katar Georgetown Üniversitesi, Katar)
Fuga Kimura (Musashino Üniversitesi, Japonya)
Mahmut Arslan (İbn Haldun Üniversitesi, Türkiye)
Mevlan Tanrikut (Sheffield Hallam Üniversitesi, Birleşik Krallık)
Michael Meeker (California Üniversitesi, ABD)
Namık Sinan Turan (İstanbul Üniversitesi, Türkiye)
Rafail Hakimov (Tataristan Bilimler Akademisi, Rusya)
Rezart Beka (Hamad Bin Khalifa Üniversitesi, Katar)
Seda Özalkan (Hamad Bin Khalifa Üniversitesi, Katar)
Selçuk Esenbel (Boğaziçi Üniversitesi, Türkiye)
Serpil Sancar (Ankara Üniversitesi, Türkiye)
Tahsin Görgün (İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi, Türkiye)
Wei Min (Çin Sosyal Bilimler Akademisi, Çin)
William Hale (Londra Üniversitesi SOAS, Birleşik Krallık)

Organizing Committee

Havva Kök Arslan (Üsküdar University)
Cumhur Kaygusuz (Grand National Assembly of Türkiye)
Abdülkerim Erim (Grand National Assembly of Türkiye)
Ahmet Köroğlu (İstanbul University)
Elmin Aliyev (İstanbul Medeniyet University)
Güler Kalay (Üsküdar University)
Ayaz Asadov (Ibn Haldun University)
Afşın Murat Taştan (Ibn Haldun University)

Scientific Committee

Benjamin C. Fortna (University of Arizona, USA)
Burcu Pelvanoğlu (Mimar Sinan Fine Arts University, Türkiye)
Cemil Aydın (University of North Carolina at Chapel Hill, USA)
Diliara M. Usmanova (Kazan Federal University, Russia)
Fırat Oruc (Georgetown University in Qatar, Qatar)
Fuga Kimura (Musashino University, Japan)
Mahmut Arslan (Ibn Haldun University, Türkiye)
Mevlan Tanrikut (Sheffield Hallam University, UK)
Michael Meeker (University of California, San Diego, USA)
Namık Sinan Turan (İstanbul University, Türkiye)
Rafail Hakimov (Tataristan Academy of Sciences, Russia)
Rezart Beka (Hamad Bin Khalifa University, Qatar)
Seda Özalkan (Hamad Bin Khalifa University, Qatar)
Selçuk Esenbel (Boğaziçi University, Türkiye)
Serpil Sancar (Ankara University, Türkiye)
Tahsin Görgün (İstanbul 29 Mayıs University, Türkiye)
Wei Min (Chinese Academy of Social Sciences, China)
William Hale (SOAS University of London, UK)

ÇAĞDAŞLAŞMA:

KÜRESEL KARŞILAŞTIRMALAR VE
ALTERNATİF ARAYIŞLAR IŞIĞINDA

TÜRK MODERNLEŞMESİ

20-22 Mayıs 2026, İstanbul

20 Mayıs-Çarşamba / Wednesday-May 20

- 09:30-10:00 Kayıt / Registration
- 10:00-11:00 Selamlama ve Protokol Konuşmaları / Welcoming and Protocol Speeches
 - ▶ Havva KÖK ARSLAN (Üsküdar Üniversitesi)
 - ▶ Nazife GÜNGÖR (Üsküdar Üniversitesi)
- Numan KURTULMUŞ (Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı / Grand National Assembly of Türkiye)
- 11:00-11:20 Ara / Break
- 11:20-12:20 Açılış Paneli / Keynote Panel:
 - Nülfür GÖLE (Ecole des Hautes Etudes en Sciences Sociales)
 - Huzursuz Türk Modernitesi: Seküler Habitus ile Kamusal Mahrem Arasında
Unsettled Turkish Modernity: Between Secular Habitus and Public Mahrem
 - Müzakereci / Discussant: Cemil AYDIN
- 12:20-14:00 Ara / Break
- 14:00 – 15:00 OTURUM 1 / SESSION 1:
Modernite ve Modernleşme: Farklılaşan Seyirler ve Değişen Yorumlar
Modernity and Modernisation: Divergent Trajectories and Shifting Interpretations
Oturum Başkanı / Chair: Önder Küçükural (İbn Haldun Üniversitesi)
 - ▶ Tahsin Görgün (İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi)
 - ▶ Cemil Aydın (University of North Carolina)
 - ▶ Selçuk Esenbel (Boğaziçi Üniversitesi)
- 15:00-15:20 Ara / Break
- 15:20-16:20 OTURUM 2 / SESSION 2:
Osmanlı Mirası ve Modernleşmenin Talepleri: Bilgi, Din ve Mimari
Ottoman Heritage and the Demands of Modernisation: Knowledge, Religion, and Architecture
Oturum Başkanı / Chair: Ercüment ASIL (İbn Haldun Üniversitesi)
 - ▶ Recep Şentürk (Hamad Bin Khalifa University)
 - ▶ Micah Hughes (University of North Carolina)
 - ▶ Faruk Yastıçimen (Boğaziçi Üniversitesi)
- 16:20-16:40 Ara / Break
- 16:40-18:00 OTURUM 3 / SESSION 3:
Türk Modernleşmesinin Siyasal ve Hukuki Mimarisi
Political and Legal Architecture of Turkish Modernisation
Oturum Başkanı / Chair: Edip Asaf BEKAROĞLU (İstanbul Üniversitesi)
 - ▶ Mehmet Akif AYDIN (Medipol Üniversitesi)
 - ▶ Haluk ALKAN / (İstanbul Ticaret Üniversitesi)
 - ▶ Reuben SILVERMAN (Independent Scholar)
 - ▶ Yavuz YILDIRIM (Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi)

ÇAĞDAŞLAŞMA:

KÜRESEL KARŞILAŞTIRMALAR VE
ALTERNATİF ARAYIŞLAR IŞIĞINDA

TÜRK MODERNLEŞMESİ

20-22 Mayıs 2026, İstanbul

21 Mayıs-Perşembe / Thursday-May 21

- 09:30-10:50 OTURUM 4 / SESSION 4:
Temeller ve Kırılmalar: Osmanlı-Türk Modernleşmesinin Tarihsel ve Düşünsel Dinamikleri
Foundations and Ruptures: Historical and Intellectual Dynamics of Ottoman-Turkish Modernisation
Oturum Başkanı / Chair: Hadiye YILMAZ (Üsküdar Üniversitesi)
 - ▶ Namık Sinan TURAN / (İstanbul Üniversitesi)
 - ▶ Mehmet Öznur ALKAN (İstanbul Üniversitesi)
 - ▶ Murat METİNSOY (İstanbul Üniversitesi)
 - ▶ Vahdettin IŞIK (İbn Haldun Üniversitesi)
- 10:50-11:10 Ara / Break
- 11:10-12:30 OTURUM 5 / SESSION 5:
Türk Modernleşmesini Yeniden Okumak: Süreklilik, Kopuş ve Yorumun Sınırları
Rereading Turkish Modernisation: Continuity, Rupture, and the Limits of Interpretation
Oturum Başkanı / Chair: Yücel BULUT (İstanbul Üniversitesi)
 - ▶ Gökhan ÇETİNSAYA (İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi)
 - ▶ Ahmet KÖROĞLU (İstanbul Üniversitesi)
 - ▶ Nuray MERT / (Independent Scholar)
 - ▶ Yasin AKTAY (Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi)
- 12:30-14:00 Ara / Break
- 14:00-15:00 Davetli Konuşmacı / Keynote Speaker:
William HALE (SOAS, University of London)
Modernizasyon ve Modernite: Tanımlar ve Problemler
Modernisation and Modernity: Definitions and Problems
- 15:00-15:20 Ara / Break
- 15:20-16:20 OTURUM 6 / SESSION 6:
Türk Modernleşmesinde Eğitim Kurumları ve Entelektüel Ağlar
Educational Institutions and Intellectual Networks in Turkish Modernisation
Oturum Başkanı / Chair: Mustafa GÜNDÜZ (Yıldız Teknik Üniversitesi)
 - ▶ Ali ERKEN / (Marmara Üniversitesi)
 - ▶ Alim ARLI (Marmara Üniversitesi)
 - ▶ Yıldız Devenci BOZKUŞ (Ankara Üniversitesi)
- 16:20-16:40 Ara / Break
- 16:40 – 18:00 OTURUM 7 / SESSION 7:
Tanzimat'tan Günümüze: Türkiye'de İktisadi Modernleşmenin Düşüncesi ve Pratiği
From Tanzimat to the Present: The Idea and Practice of Economic Modernisation in Türkiye
Oturum Başkanı / Chair: Hüseyin Kaya (İstanbul Medeniyet Üniversitesi)
 - ▶ Coşkun ÇAKIR (İstanbul Üniversitesi)
 - ▶ Muhsin KAR (Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası)
 - ▶ Bilal KOTİL (Marmara Üniversitesi)
 - ▶ Mehmet BABACAN (Marmara Üniversitesi)

22 Mayıs-Cuma / Friday-May 22

- 9:30-10:50 **OTURUM 8 / SESSION 8:**
Yukarıdan Aşağıya, Aşağıdan Yukarıya: Türk Modernleşmesinin Toplumsal Boyutları
 Top-Down, Bottom-Up: The Social Dimensions of Turkish Modernisation
Oturum Başkanı / Chair: Nilüfer NARLI (Bahçeşehir Üniversitesi)
Serpil Sancar (Ankara Üniversitesi)
Atev Erkiyet (İbn Haldun Üniversitesi)
Vehbi Bayhan (Bandırma Onyedü Eylül Üniversitesi)
Gülşah Eser (Harran Üniversitesi)
- 10:50-11:10 **Ara / Break**
- 11:10-12:10 **OTURUM 9 / SESSION 9:**
Estetik Müzakere: Türk Modernleşmesinde Sanat, Edebiyat, Müzik ve Sinema
 Aesthetic Negotiation: Art, Literature, Music, and Cinema in Turkish Modernisation
Oturum Başkanı / Chair: Nagihan HALILOĞLU (Boğaziçi Üniversitesi)
Bilen Işıktaş (İstanbul Üniversitesi)
Kurtuluş Kayalı (Ankara Üniversitesi)
Burcu Pelvanoğlu (Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi)
- 14:00-15:20 **OTURUM 10 / SESSION 10:**
Mekânda Modernleşme: Mimari, Kent ve Dönüşümün Sınırları
 Modernisation in Space: Architecture, the City, and the Limits of Transformation
Oturum Başkanı / Chair: Murat ŞENTÜRK (İstanbul Üniversitesi)
M. Sinan GENİM (Mimar / Architect)
Beste Nur İskender AYDIN (Medipol Üniversitesi)
Aslı ALTINIŞIK (Freie Universität Berlin)
Yunus ÇOLAK (Kırklareli Üniversitesi)
- 15:20-15:40 **Ara / Break**
- 15:40-17:00 **OTURUM 11 / SESSION 11:**
Modernleşmeyi Yeniden Konumlandırmak: Karşılaştırmalı Perspektifler ve Küresel Bağlımlar
 Repositioning Modernisation: Comparative Perspectives and Global Contexts
Oturum Başkanı / Chair: Deniz Ülke KAYNAK (Üsküdar Üniversitesi)
Serhan AFACAN (Marmara Üniversitesi)
Wei MIN (Chinese Academy of Social Sciences)
Zeynep Ceylan ŞAHİN (Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi)
Aleksandr Anatolievich SOTNICHENKO (Russian House [Ankara])
- 17:00-17:20 **Ara / Break**
- 17:20-18:00 **KAPANIŞ OTURUMU / CLOSING SESSION :**

ULUSLARARASI SEMPOZYUM
ÇAĞDAŞLAŞMA:
 KÜRESEL KARŞILAŞTIRMALAR VE
 ALTERNATİF ARAYIŞLAR IŞIĞINDA
TÜRK MODERNLEŞMESİ
 20-22 Mayıs 2026, İstanbul Bomonti Hilton Hotel, Sişli - İstanbul

INTERNATIONAL SYMPOSIUM
TURKISH MODERNISATION
 THROUGH GLOBAL COMPARISONS &
 ALTERNATIVE PATHWAYS
 20-22 May 2026, İstanbul Bomonti Hilton Hotel, Sişli - İstanbul

Unsettled Turkish Modernity: Between Secular Habitus and Public Mahrem

Prof. Nilüfer Göle / Ecole des Hautes Etudes en Sciences Sociales / France

Abstract

In this presentation, I revisit Turkish modernisation through a set of conceptual tools developed in my academic work to apprehend its specific configurations. First, distinct from colonial studies and orientalist critiques, I propose the notion of non-Western modernities as a starting point to challenge dominant, Western-centric narratives of modernisation. This perspective allows us to reconsider the specific temporalities and lived appropriations of modern ideals. Second, the concept of secular habitus captures the ways in which Turkish laiklik has not only structured the State organisation and the public sphere but also permeated the intimate domains of everyday life, producing embodied forms of modern subjectivity. In contrast, the public visibility of mahrem highlights the reconfiguration of boundaries between the public and the private, particularly through the increasing presence of visible Muslim women in urban spaces. The adoption of Islamic covering in the public sphere signals a transformation in the codes of visibility, modesty, and participation. Finally, the interplay between maïdan and civilization directs attention to the public sphere as a site where competing imaginaries of modernity are enacted. Urban spaces, aesthetic forms, and practices of citizenship emerge as arenas in which the tensions and negotiations of Turkish modernity are continuously (dis)articulated.

Huzursuz Türk Modernitesi: Laik Habitus ile Kamusal Mahrem Arasında

Prof. Nilüfer Göle / École des Hautes Études en Sciences Sociales / Fransa

Özet

Bu sunumda, Türk modernleşmesini, kendine özgü biçimlenişlerini kavramak amacıyla akademik çalışmalarımda geliştirdiğim bir dizi kavramsal araç üzerinden yeniden ele alıyorum. Her şeyden önce, sömürge çalışmalarından ve oryantalist eleştirilerden farklı olarak, modernleşmenin Batı merkezli egemen anlatılarına meydan okumak için bir başlangıç noktası olarak Batı dışı moderniteler kavramını öneriyorum. Bu perspektif, modern ideallerin özgün zamansal boyutlarını ve yaşanmış sahiplenme biçimlerini yeniden değerlendirmemize olanak tanır. İkinci olarak, laik habitus kavramı; Türk laikliğinin yalnızca devlet örgütlenmesini ve kamusal alanı yapılandırmakla kalmayıp gündelik yaşamın mahrem alanlarına da sızarak modern özneliğin bedenselleşmiş biçimlerini nasıl ürettiğini kavramaya yarar. Buna karşılık, mahremin kamusal görünürlüğü; özellikle kentsel mekânlarda Müslüman kadınların artan varlığı aracılığıyla kamusal ile özel arasındaki sınırların yeniden biçimlenişini gözler önüne serer. Kamusal alanda İslami örtünmenin benimsenmesi; görünürlük, iffet ve katılıma ilişkin kodlarda bir dönüşüme işaret etmektedir. Son olarak, meydan ile medeniyet arasındaki etkileşim, dikkatimizi kamusal alana -rakip modernite tasavvurlarının sahnelendiği bir mekân olarak- yöneltmektedir. Kentsel mekânlar, estetik biçimler ve yurttaşlık pratikleri; Türk modernitesinin gerilimlerinin ve müzakerelerinin sürekli olarak dile getirildiği ya da çözümsüz kaldığı arenalar olarak belirlemektedir.

Modernisation and Modernity: Definitions and Problems

Prof. William Hale / SOAS, University of London / United Kingdom

Abstract

A classic definition of social/political modernity suggests that it is based on the proposals that the socio-political order can be changed by human initiative (rather than divinely ordained), that it results from economic (industrial) and cultural (educational) development, and certain political institutions (the bureaucratic/nation state). Besides counter-proposals questioning the validity the linear modernisation concept, the claim that democratic government, and the recognition of human rights, is a necessary condition is problematic. All these proposals are highly relevant to Türkiye's modern history, but raise the question as to whether the concept is still useful when addressing present conditions.

Modernleşme ve Modernite: Tanımlar ve Sorunlar

Prof. William Hale / SOAS, University of London / Birleşik Krallık

Özet

Toplumsal/siyasal modernitenin klasik bir tanımına göre modernite; toplumsal-siyasal düzenin ilahi bir takdir sonucu değil, insan inisiyatifiyle dönüştürülebileceği önermesine, ekonomik (sanayi) ve kültürel (eğitim) gelişmeden kaynaklandığı fikrine ve belirli siyasal kurumların (bürokratik/ulus-devlet) varlığına dayanır. Doğrusal modernleşme kavramının geçerliliğini sorgulayan karşı görüşlerin yanı sıra, demokratik yönetim ile insan haklarının tanınmasının modernleşmenin zorunlu bir koşulu olduğu iddiası da tartışmalı olmaya devam etmektedir. Tüm bu önermeler Türkiye'nin modern tarihi açısından büyük ölçüde geçerliliğini korumakla birlikte, günümüz koşullarının ele alınmasında bu kavramın hâlâ işlevsel olup olmadığı sorusunu da beraberinde getirmektedir.

Abstract

Late Ottoman and Republican period Turkish experience of reform and self-strengthening has been cited by scholars as a crucial model of various processes of social and political modernisation conceptualized as universal. Social scientists have pointed to Türkiye's experience in its transitions from empire to nation, caliphate to secular nation state, single-party authoritarian rule to democratic, and statist economy to free market as evidence for the universal relevance of patterns of development originally identified in the experience of Western Europe. During the Cold War, Türkiye was a model case for modernisation theory, and the Turkish experience of westernisation and secularism was depicted as the ideal path that newly decolonized Muslim nations in the Middle East and beyond should take. No less important, but often overlooked, is the role of the founding elites of the Turkish Republic in disseminating a Eurocentric view of modernity inside Türkiye itself. The assumption that Türkiye's development will follow the same basic path as that of the states of Western Europe has formed a cornerstone of the outlook of Türkiye's intelligentsia.

What is often overlooked in the scholarly debate is the fact that comparative modernisation theory has been a crucial part of the late Ottoman Empire and Turkish Republic's international legitimacy and geopolitical vision. The Ottoman reforms aimed at fulfilling the Eurocentric criteria of standard of civilization in order to gain recognition of a civilized empire deserving equal treatment in international law as a member of the European concert of empires, but this Ottoman modernisation did not prevent the racialization of the Ottomans as a Muslim threat in European islamophobia. When the Turkish republic was established in 1923 at the peak of the racialization of Muslims through their religion, Turkish elites utilized westernisation and secularism to depict the new republic as less threatening to the West, and more modern. Since that point, modernisation theory was tied to the role of race, religion, and culture in international affairs, often by comparing Türkiye to the competing legitimacy claims of its neighbors such as Greece, Iran, and Egypt.

By emphasizing the comparative aspects in historical approaches modernisation in global context from the mid-19th century onwards, this paper will explore why and how the social science theories on Turkish modernisation have been indispensable tools of geopolitical image-making for the Turkish republic on its Western allies, and will highlight the often-forgotten historical links between modernisation theory, the racialization of Muslim societies, and civilizational claim-making for equality and rights. As Turkish modernisation has always been a key case study for European social sciences, controversies over Turkish secularism, nationhood and economic dynamism call for reexamining and rethinking modernisation theories in several social science disciplines. More importantly, extraordinary success of some of the Asian countries such as China, Japan and India in economic development raise further questions about the specificity of Turkish experience of modernisation in relation to Muslim and non-Muslim majority nation states in post-colonial global south.

Keywords: Turkish Modernisation, Geopolitics, Eurocentric Modernity, Post-colonialism.

Özet

Geç Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerinde yaşanan reform ve öz-güçlendirme deneyimi, akademisyenler tarafından evrensel olarak kavramsallaştırılan çeşitli toplumsal ve siyasal modernleşme süreçlerinin kritik bir modeli olarak gösterilmiştir. Sosyal bilimciler, Türkiye'nin imparatorluktan ulus devlete, hilafetten laik ulus devlete, tek parti otoriter yönetiminden demokrasiye ve devletçi ekonomiden serbest piyasaya geçiş deneyimlerine, başlangıçta Batı Avrupa deneyiminden türetilen kalkınma örüntülerinin evrensel geçerliliğine kanıt olarak işaret etmişlerdir. Soğuk Savaş döneminde Türkiye, modernleşme teorisi için model bir örnek olmuş; Türkiye'nin Batılılaşma ve laiklik deneyimi, Orta Doğu'daki ve ötesindeki yeni bağımsızlığını kazanmış Müslüman ulusların izlemesi gereken ideal yol olarak sunulmuştur. En az bunun kadar önemli olmakla birlikte sıklıkla göz ardı edilen bir husus, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucu elitlerinin Türkiye'nin kendi içinde Avro-merkezci bir modernite anlayışını yaygınlaştırmadaki rolüdür. Türkiye'nin gelişiminin Batı Avrupa devletleriyle aynı temel yolu izleyeceği varsayımı, Türk aydınlarının dünya görüşünün temel taşlarından birini oluşturmuştur.

Akademik tartışmada sıklıkla göz ardı edilen husus şudur: Karşılaştırmalı modernleşme teorisi, Geç Osmanlı İmparatorluğu ve Türkiye Cumhuriyeti'nin uluslararası meşruiyetinin ve jeopolitik vizyonunun kritik bir parçasını oluşturmuştur. Osmanlı reformları, uluslararası hukukta Avrupa imparatorluklar topluluğunun eşit bir üyesi olarak muamele görmeyi hak eden medeni bir imparatorluk olarak tanınmak amacıyla Avro-merkezci medeniyet standardı kriterlerini karşılamaya yönelikti; ancak bu Osmanlı modernleşmesi, Avrupalıların İslam karşıtı tutumları çerçevesinde Osmanlıların Müslüman tehdit olarak ırkçı bir biçimde damgalanmasını engellemeyemedi. Türkiye Cumhuriyeti'nin, Müslümanların dinleri üzerinden ırklaştırılmasının zirveye ulaştığı 1923'te kurulmasıyla birlikte Türk elitler, yeni cumhuriyeti Batı'ya daha az tehditkar ve daha modern göstermek için Batılılaşma ve laikliği araçsallaştırdı. O tarihten itibaren modernleşme teorisi, çoğunlukla Türkiye'nin Yunanistan, İran ve Mısır gibi komşularıyla rekabet eden meşruiyet iddiaları karşılaştırılarak, uluslararası ilişkilerde ırk, din ve kültürün rolüyle iç içe geçmiştir.

Bu makale, 19. yüzyılın ortasından itibaren küresel bağlamda modernleşmeye ilişkin tarihsel yaklaşımlardaki karşılaştırmalı boyutları ön plana çıkararak, Türk modernleşmesine dair sosyal bilim teorilerinin neden ve nasıl Türkiye Cumhuriyeti'nin Batılı müttefikleri nezdindeki jeopolitik imaj inşasının vazgeçilmez araçları haline geldiğini inceleyecek; modernleşme teorisi, Müslüman toplumların ırklaştırılması ve eşitlik ile haklar adına medeniyetsel iddia yapma arasındaki çözümler zaman unutulmuş tarihsel bağlantıları gün yüzüne çıkaracaktır. Türk modernleşmesi her zaman Avrupa sosyal bilimleri için kilit bir örnek olay olduğundan, Türk laikliği, ulusallık ve ekonomik dinamizm üzerine yaşanan tartışmalar, çeşitli sosyal bilim disiplinlerinde modernleşme teorilerinin yeniden incelenmesini ve sorgulanmasını zorunlu kılmaktadır. Daha da önemlisi, Çin, Japonya ve Hindistan gibi bazı Asya ülkelerinin ekonomik kalkınmadaki olağanüstü başarısı, sömürge sonrası küresel güneydeki Müslüman çoğunluklu ve Müslüman olmayan çoğunluklu ulus devletler bağlamında Türkiye'nin modernleşme deneyiminin özgüllüğüne ilişkin daha derin sorular doğurmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Türk Modernleşmesi, Jeopolitik, Avro-merkezci Modernite, Post-kolonyalizm.

Modernisation Theory and Turkish Thought: Does Modernisation Theory Help or Hinder Understanding Türkiye's Recent History?

Prof. Tahsin Görgün / İstanbul 29 Mayıs University / Türkiye

Abstract

Modernisation theory, which takes Westernisation as its basis and approaches the last few centuries of humanity from this perspective, was developed during a period (the era of imperialism) when the belief that the West is, or must be, the center of the world appeared reasonable. It has been utilized to plan the future, manage the present, and construct the past.

In today's process of a multi-centric world formation, while Western-centrism is losing its practical and current significance, it is becoming increasingly evident that historical narratives built on the assumption that the West represents the present and future of humanity distort the past rather than making it intelligible.

Even when not explicitly stated, modernisation theory remains active as a fundamental assumption. Critically debating this theory and discussing the recent past through the concerns of societies, specifically Turkish society, to maintain their existence beyond "modernisation" appears to be a meaningful and generalizable perspective for every society.

The issue is not to seek an alternative to modernisation theory, which frames relations between societies, cultures, and civilizations as a one-way process of influence and has largely lost its practical meaning. Instead, the subject will be handled from a perspective based on the concern of societies to maintain their own existence within the interactions of civilizations, whose centers of gravity shift from period to period and region to region.

Thus, without excluding the benefit of learning from the experiences of other societies, including Western ones, it will be considered that thought and life in Türkiye's recent past took place at various levels centered around the Turkish nation's concern for self-preservation. In doing so, the possibility of striving to understand this multifaceted process will be explored.

Within this framework, efforts will be made to render visible the aspects that modernisation-based approaches fail to see. It will be pointed out that recalling the events, works, ideas, figures, and concepts that were neglected or deemed negligible by the theory will provide the means to ensure a realistic practice and future planning, as much as a historical narrative consistent with the facts.

Keywords: Modernisation Theory, Western-centrism, Historical Narratives, Turkish Society.

Modernleşme Teorisi ve Türk Düşüncesi: Modernleşme Teorisi Türkiye'nin Yakın Tarihini Anlamayı mı Sağlıyor? Engelliyor mu?

Prof. Tahsin Görgün / İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi / Türkiye

Özet

Batı yayılmacılığını/westernisation esas alan ve insanlığın son birkaç yüzyılını bu perspektiften ele alan modernleşme teorisi, Batı'nı dünyanın merkezi olduğu veya olmasının zorunlu olduğu inancının makul olarak gözüktüğü bir dönemde (emperyalizm dönemi) geliştirilmiş; geleceği planlamak, mevcudu yönetmek ve geçmiş inşa etmek için kullanılmıştır.

Günümüzde çok merkezli bir dünyanın teşekkül sürecinde, batı merkezilik pratik/aktüel cihetten anlamını yitirirken, Batı'nın insanlığın bugünü ve geleceğini temsil ettiği varsayımına dayalı oluşturulan geçmiş anlatılarının da, geçmiş anlaşılır kılmaktan çok, tahrif ettiği kendisini daha açık bir şekilde göstermektedir.

Açıkça zikredilmediği durumlarda bile temel varsayım olarak etkin olan modernleşme teorisinin eleştirel bir şekilde müzakere edilerek, modernleşmenin ötesinde, toplumların, özellikle de Türk toplumunun varlığını idame kaygıları üzerinden yakın geçmişini müzakere etmek, her toplum için, anlamlı, genelleştirilebilir bir perspektif olarak gözükmektedir.

Mesele toplumlar, kültürler ve medeniyetler arası ilişkiler tek yönlü bir tesir süreci olarak kurgulayan ve pratik olarak anlamını büyük ölçüde yitirmiş olan modernleşme teorisine bir alternatif aramak değildir. Burada konu, toplumların ve medeniyetlerin, -ağırlık merkezleri dönemden döneme ve bölgeden bölgeye değişen-, etkileşimini, toplumların kendi varlığını idame ettirme kaygısını esas alan bir perspektiften ele alınacaktır.

Böylece Türkiye'nin yakın geçmişinde düşünce ve hayatın, başka toplumların, -bu arada batı toplumlarının- tecrübesinden de istifade etmeyi dışlamadan, Türk milletinin varlığını idame kaygısı etrafında muhtelif mertebelerde gerçekleştiği dikkate alınarak, çok yönlü olarak gerçekleşen bu süreci anlama yönünde gayret etmenin imkanı araştırılacaktır.

Bu çerçevede modernleşme teorisini esas alan yaklaşımların göremedikleri cihetlerin görünür hale gelmesi ve teori gereği ihmal edilen veya ihmal edilebilir gözükken hadise, eser, fikir, şahıs ve kavramların bu süreçte hatırlanmasını, vakia mutabık bir tarih anlatısı kadar, gerçekçi bir pratik ve gelecek planlamasını temin etmede sağlayacağı imkanlar işaret edilecektir.

Anahtar Kelimeler: Modernleşme Teorisi, Batı Merkezilik, Tarihsel Anlatılar, Türk Toplumunu.

Janus Face of the West: The Japanese Quest for Modernity - A Comparison with the Turkish Experience

Prof. Selcuk Esenbel / Boğaziçi University / Türkiye

Abstract

This essay explores how Japan and Türkiye have navigated civilizationist perceptions of Westernism—the adoption of Western values as signs of modernity—and anti-Westernism, which criticizes or rejects Western influence in favor of local alternative modernities as a transformative dynamic of their modern history. Since the nineteenth century, both countries have had a complex, "love–hate" relationship with the Janus-faced West. Sometimes, Japanese and Turkish public opinion and leadership have viewed the West as a model for progress, other times as an adversary in their quest for transformation to survive under the challenge of the great powers, and at the same time fulfill a desire for being part of a desirable modernity. The West has been a central reference point in debates about such modernity, shaping policy, international relations, and national identity in both societies.

Keywords: Westernism, Japanese Modernity, Turkish Experience, Anti-Westernism.

Batı'nın Janus Yüzü: Japonya'nın Modernite Arayışı - Türk Deneyimiyle Karşılaştırma

Prof. Selcuk Esenbel / Boğaziçi Üniversitesi / Türkiye

Özet

Bu makale, Japonya ve Türkiye'nin —Batı değerlerinin modernitenin göstergesi olarak benimsenmesi anlamındaki— medeniyetçi Batıcılık algıları ile yerel alternatif moderniteleri ön plana çıkarmak adına Batı etkisini eleştiren ya da reddeden Batı karşıtlığı arasında modern tarihlerinin dönüştürücü bir dinamiği olarak nasıl bir yol izlediklerini ele almaktadır. On dokuzuncu yüzyıldan bu yana her iki ülke de Janus yüzlü Batı ile karmaşık, "sevgi-nefret" içeren bir ilişki sürdürmüştür. Japon ve Türk kamuoyu ile liderliği zaman zaman Batı'yı ilerleme için bir model olarak görmüş, zaman zaman ise büyük güçlerin baskısı altında ayakta kalma ve aynı zamanda arzu edilen bir modernitenin parçası olma çabasındaki dönüşüm sürecinde bir rakip olarak değerlendirmiştir. Batı, her iki toplumda da bu tür modernite tartışmalarında merkezi bir referans noktası olmayı sürdürmüştür; politikayı, uluslararası ilişkileri ve ulusal kimliği derinden biçimlendirmiştir.

Anahtar Kelimeler: Batıcılık, Japon Modernitesi, Türk Deneyimi, Batı Karşıtlığı.

Transition from Fiqh to Social Sciences in the Modernisation Process and Intellectual Dependency on the West

Prof. Recep Şentürk / Hamad Bin Khalifa University / Qatar

Abstract

Islamic civilization has developed institutional mechanisms to produce solutions for social problems, as well as scholarly and intellectual methods and disciplines to explain them. Foremost among these is the science of fiqh (Islamic Jurisprudence), the subject of which is 'amal i.e. human behavior. In the classical period, fiqh emerged as a comprehensive science encompassing kalam, uḫūl al-fiqh, furu' al-fiqh, and tasawwuf which was referred to as fiqh al-wijidani (jurisprudence of the conscience). As a dynamic field that examines human behavior and social phenomena to meet needs and seek solutions, the science of Fiqh fulfilled its social function for centuries. The ulama and fuqaha who represented fiqh undertook crucial roles within society.

However, with the adoption of modernisation and Westernisation as official cultural and educational policies, a process began in Türkiye, as in the rest of the Islamic world, to substitute fiqh with social and human sciences imported from the West. In the modern era, the transfer of Western social sciences to the Islamic world was adopted as an official project to fulfill the functions previously performed by the science of fiqh. Approaches developed by Western societies while debating their own social problems were sought to be internalized by Islamic societies as well. The objective was for the modern university to replace the madrasa, and for secular social scientist academics to fill the positions of the ulama and fuqaha.

By providing a comparative perspective on fiqh and the social sciences, this study highlights the intellectual and social functions of the science of fiqh and the scholars who represented and applied it within Islamic society and civilization. Furthermore, it offers a critical evaluation of the process of transferring Western social sciences to the Islamic world in the modern period and the resulting problem of "intellectual dependency."

Keywords: Fiqh, Social Sciences, Intellectual Dependency, Islamic Civilization.

Modernleşme Sürecinde Fıkıhtan Sosyal Bilimlere Geçiş ve Batıya Fikrî Bağımlılık

Prof. Recep Şentürk / Hamad Bin Khalifa Üniversitesi / Katar

Özet

İslam medeniyeti toplumsal sorunlarına çözüm üretecek kurumsal mekanizmaları ve bu sorunları izah edecek ilmi ve fikri metod ve disiplinleri geliştirmiştir. Bunların başında konusu "amel" yani insan davranışı olan Fıkıh ilmi gelir. Fıkıh klasik dönemde Kelam, Usul-i Fıkıh, Furu-i Fıkıh ve Fıkıh-ı Vıcdânî olarak isimlendirilen Tasavvufu da içerecek şekilde kapsamlı bir ilim olarak ortaya çıkmıştır. İnsan davranışını ve toplumsal olayları inceleyen fıkıh ilmi, bu ihtiyaca cevap veren ve çözümler arayan dinamik bir alan olarak toplumsal işlevini asırlar boyu yerine getirmiştir. Fıkıhı temsil eden ülema ve fukaha toplumda çok önemli roller üstlenmişlerdir. Ancak modernleşme ve batılılaşmanın resmi kültür ve eğitim politikası olarak benimsenmesiyle, İslam dünyasının genelinde olduğu gibi Türkiye'de de fıkıh ilmi yerine Batı'dan ithal edilen sosyal ve insani bilimler ikame edilmesi süreci başlamıştır. Modern dönemde Batılı sosyal bilimler İslam dünyasına aktarılarak, önceden fıkıh ilminin icra ettiği işlevi yerine getirmeleri resmi bir proje olarak benimsenmiştir. Batı toplumlarının kendi toplumsal problemlerini tartışırken ortaya koyduğu yaklaşımlar, İslam toplumlarında da benimselmeye çalışılmıştır. Medresenin yerini modern üniversitenin, ülema ve fukahanın yerini de laik sosyal bilimci akademisyenlerin doldurması hedeflenmiştir. Bu çalışma fıkıh ve sosyal bilimlere mukayeseli bir bakış açısı sunarak, fıkıh ilminin ve onu temsil ve tatbik eden ülemanın İslam toplum ve medeniyetindeki fikri ve sosyal işlevini ortaya koymakta ve Batılı sosyal bilimlerin modern dönemde İslam dünyasına aktarılması sürecine ile bunun doğurduğu "fikri bağımlılık" sorununa dair bir eleştirel bir değerlendirme sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Fıkıh, Sosyal Bilimler, Fikri Bağımlılık, İslam Medeniyeti.

Tradition, Modernity and Architectural Self-Definition: Two Moments in Ottoman-Turkish History

Assist. Prof. Faruk Yaslıçimen / Boğaziçi University / Türkiye

Abstract

Nineteenth-century Ottoman architecture experienced profound eclecticism through the adaptation of European styles such as Baroque, Neo-Gothic, Neo-Classical, Empire, Art Nouveau, and Orientalist experimentations. This architectural eclecticism was in harmony with the broader reform period, which massively transformed the empire and helped prolong its life. Amid mounting foreign pressure and territorial losses, a dual process unfolded: a struggle for survival alongside a rearticulation of identity. As the new steadily replaced the old, a distinct late Ottoman architectural modernity thus emerged from a synthesis of both European influences and endogenous, bottom-up initiatives. However, the adoption of imported architectural forms also generated unease, with some contemporaries perceiving it as a degeneration or the erosion of an authentic Ottoman style. This anxiety fostered a sense of cultural loss, motivating efforts to reconstruct an authentic self-image and a shared collective identity. The publication of *Usûl-u Mimârî-i Osmânî* in 1873, with its attempt to systemize a new "Turkish style," manifested both this cultural uneasiness and the broader Ottoman soul-searching for the future. The First National Architectural Movement emerged within this context, leaving a significant imprint in the empire, yet it was abandoned in the 1930s under Republican Türkiye. Since the 1980s, however, a renewed wave of introspection has sparked attempts to revive and reinterpret classical Ottoman architecture in ways reminiscent of this earlier movement. This presentation compares the experiences of these two tradition-centric architectural renewal movements, separated by a century, aiming to make sense of Ottoman and Turkish spatial modernisation through architecture.

Keywords: Ottoman Architecture, Architectural Modernity, First National Architectural Movement, Turkish Style..

Gelenek, Modernite Ve Mimari Öz-Tanımlama: Osmanlı-Türk Tarihinde İki An

Dr. Faruk Yaslıçimen / Boğaziçi Üniversitesi / Türkiye

Özet

On dokuzuncu yüzyıl Osmanlı mimarisi, Barok, Neo-Gotik, Neo-Klasik, Ampir, Art Nouveau gibi Avrupa üsluplarının ve Oryantalist denemelerin benimsenmesiyle derin bir eklektisizm yaşadı. Bu mimari eklektisizm, imparatorluğu köklü biçimde dönüştüren ve ömrünü uzatmaya katkıda bulunan kapsamlı reform döneminin genel eğilimiyle uyum içindeydi. Artan dış baskı ve toprak kayıpları ortamında ikili bir süreç işledi: Bir yanda hayatta kalma mücadelesi, öte yanda kimliğin yeniden eklenmesi. Yeninin eskinin yerini almasıyla birlikte hem Avrupa etkilerinden hem de içsel, aşağıdan yukarıya doğru gelişen girişimlerden beslenen bir sentez aracılığıyla özgün bir geç Osmanlı mimari modernitesi ortaya çıktı. Ancak ithal mimari biçimlerin benimsenmesi de huzursuzluk yarattı; dönemin bazı tanıkları bunu özgün Osmanlı üslubunun çözülmesi ya da dejenerasyonu olarak algıladı. Bu kaygı, kültürel bir yitim duygusu doğurdu ve özgün bir öz-imge ile ortak bir kolektif kimlik yeniden inşa etme çabalarını körükledi. 1873'te yayımlanan *Usûl-u Mimârî-i Osmânî*, yeni bir "Türk üslubu" sistemleştirme girişimiyle hem bu kültürel huzursuzluğu hem de Osmanlı'nın geleceğe ilişkin daha kapsamlı özeleştirisini gözler önüne serdi. Birinci Ulusal Mimarlık Akımı bu bağlamda doğdu ve imparatorlukta önemli bir iz bıraktı; ne var ki Cumhuriyet Türkiye'sinde 1930'larda terk edildi. Ancak 1980'lerden bu yana yeniden güçlenen bir içe dönüş dalgası, bu önceki hareketi andıran biçimlerde klasik Osmanlı mimarisini canlandırma ve yeniden yorumlama girişimlerini beraberinde getirdi. Bu sunum, aralarında bir asır olan gelenekçi bu iki mimari yenilenme hareketinin deneyimlerini karşılaştırarak mimari üzerinden Osmanlı ve Türk mekânsal modernleşmesini anlamlandırmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Mimarisi, Mimari Modernite, Birinci Ulusal Mimarlık Akımı, Türk Üslubu.

**Modernisation as Translation:
Religion, the University and the Demands of the Modern State**

Dr. Micah A. Hughes / University of North Carolina Chapel Hill / USA

Abstract

This paper examines how the Theology Faculty at the Darülfünun in the 1920s and 30s became a crucial laboratory for rearticulating the “problem of religion” (din meselesi) in the transition from empire to republic. Rather than treating Republican secularization as a linear displacement of Islam from social and political life, the paper argues that intellectuals at the Darülfünun, and later İstanbul University, helped to translate “religion” (din) into the terms and concepts of social science and thus into a governable object of social-scientific knowledge and modernisation efforts.

Focusing on figures such as Mustafa Şekip Tunç, Mehmet Emin Erişirgil, İsmail Hakkı Baltacıoğlu, and Halil Nimetullah, the paper traces how a semi-idealist yet organicist reading of Bergson intersected with Durkheimian and Maussian notions of religion as a “total social fact” to generate a new university discourse on Islam. In this discourse, Islamic belief and practice were redescribed in functionalist terms and distributed across emergent disciplines—philosophy of religion, law, literature, and sociology—thereby internalizing Euro-American critique (including Enlightenment polemics against Christian scholasticism) into the conceptual transformation of Ottoman-Islamic traditions.

By situating the Theology Faculty’s projects within recent revisions of the “Tanzimat secularization theory,” the paper shows that early Republican thought contained competing answers to the problem of whether religion should be entirely privatized or reconstructed as a social force or “institution”. The central claim of this paper is that Darülfünun intellectuals developed a university-based critique that sought not to destroy religion’s social imprint but to reassign its institutional function, a move that underwrote distinctive paths of Muslim modernism and left an underrecognized trace on the making of Turkish secularism.

Keywords: Republican Secularization, Problem of Religion, Darülfünun, Muslim Modernism.

**Bir Tercüme Olarak Modernleşme:
Din, Üniversite ve Modern Devletin Talepleri**

Dr. Micah A. Hughes / University of North Carolina Chapel Hill / ABD

Özet

Bu makale, 1920'ler ve 1930'larda Darülfünun'daki İlahiyat Fakültesi'nin imparatorluktan cumhuriyete geçiş sürecinde "din meselesi"ni yeniden dile getirmede nasıl kritik bir laboratuvara dönüştüğünü incelemektedir. Cumhuriyet laikleşmesini İslam'ın toplumsal ve siyasal yaşamdan doğrusal biçimde tasfiyesi olarak ele almak yerine makale, Darülfünun'daki ve daha sonra İstanbul Üniversitesi'ndeki aydınların "dini" sosyal bilimin kavram ve terimleriyle tercüme etmeye, böylece onu sosyal-bilimsel bilginin ve modernleşme çabalarının yönetilebilir bir nesnesine dönüştürmeye katkıda bulduklarını ileri sürmektedir.

Mustafa Şekip Tunç, Mehmet Emin Erişirgil, İsmail Hakkı Baltacıoğlu ve Halil Nimetullah gibi isimlere odaklanan makale, yarı-idealist ancak organizmacı bir Bergson okumasının, dini "bütünsel bir toplumsal olgu" olarak değerlendiren Durkheimci ve Maussçu anlayışlarla nasıl kesişerek İslam üzerine yeni bir üniversite söylemi ürettiğini izlemektedir. Bu söylemde İslami inanç ve pratik işlevci terimlerle yeniden tanımlanmış ve din felsefesi, hukuk, edebiyat ve sosyoloji gibi filizlenmekte olan disiplinlere dağıtılmış; böylece Avrupa-Amerika kökenli eleştiri —Hristiyan skolastizmine yönelik Aydınlanma polemikleri dahil— Osmanlı-İslam geleneklerinin kavramsal dönüşümünün içine sindirilmiştir.

İlahiyat Fakültesi'nin projelerini "Tanzimat laikleşme teorisi"ne ilişkin güncel revizyonlar çerçevesine yerleştiren makale, erken Cumhuriyet düşüncesinin dinin bütünüyle özelleştirilmesi mi yoksa toplumsal bir güç ya da "kurum" olarak yeniden inşa edilmesi mi gerektiği sorusuna rekabet eden yanıtlar barındırdığını ortaya koymaktadır. Makalenin temel savı şudur: Darülfünun aydınları, dinin toplumsal izini yok etmeyi değil, kurumsal işlevini yeniden atamayı hedefleyen üniversite temelli bir eleştiri geliştirmiş; bu hamle Müslüman modernizminin özgün yollarını desteklemiş ve Türk laikliğinin oluşumunda yeterince tanınmamış bir iz bırakmıştır.

Anahtar Kelimeler: Cumhuriyet Laikleşmesi, Din Meselesi, Darülfünun, Müslüman Modernizmi

Constitutional Reflections of Turkish Modernisation: A Process of Failing Institutionalization

Prof. Haluk Alkan / İstanbul Ticaret University / Türkiye

Abstract

Turkish modernisation possesses a deep-rooted historical accumulation. The cooperation and conflicts between the Dynasty and the bureaucracy played a decisive role in shaping this accumulation, causing modernisation to emerge as a top-down reform process. The public, with all its diversities, was the last group to be integrated into the modernisation process; this situation became the source of a rivalry between political and bureaucratic actors that reflected upon political institutions. The tension between the bureaucracy and representative-elected bodies became a determining factor in the development of Turkish politics and the constitutional drafting process, particularly after the Second Constitutional Era. Just as in the Ottoman Empire, this rivalry lies in the background of constitutional developments in the Republic of Türkiye, especially after the transition to democratic life. Due to the nature of this competition, Turkish constitutions, rather than being documents that reflect political reality, have possessed contents where the perspectives of the actors influencing the constitutional drafting were formulated. Within this framework, this study aims to identify the traces of this modernisation process within constitutional frameworks from the Ottoman period to the present. Political constitutionalism and empirical institutional analysis constitute the primary theoretical framework and methodology of the study. In light of this theoretical framework, the study discusses how the formulations in the 1876, 1921, 1924, 1961, and 1982 Constitutions reflect the failing aspects of our modernisation process and their effects on political life and democracy. Furthermore, potential developments are examined in light of institutional formulations and systemic harmony and/or conflicts.

Keywords: Turkish Modernisation, Constitutions, Political Institutionalization, Bureaucracy.

Türk Modernleşmesinin Anayasal İzdüşümleri: Aksayan Bir Kurumsallaşma Süreci

Prof. Haluk Alkan / İstanbul Ticaret Üniversitesi / Türkiye

Özet

Türk modernleşmesi tarihsel açıdan köklü bir birikime sahiptir. Bu birikimin şekillenmesinde Hanedan ve bürokrasi arasındaki iş birliği ve çatışmalar belirleyici rol oynamış, modernleşmenin yukarıdan aşağı bir reform süreci olarak şekillenmesine neden olmuştur. Tüm farklılıkları ile halk modernleşme sürecine en son eklenen kesim olmuş ve bu durum siyasal aktörlerle bürokratik aktörler arasındaki bir rekabetin siyasal kurumlara yansımaya kaynaklık etmiştir. Bürokrasi ile temsili seçimli organlar arasındaki gerilim özellikle İkinci Meşrutiyetten sonra Türk siyasetinin gelişiminde ve anayasa yapım sürecinde belirleyici bir unsur olacaktır. Osmanlı Devleti'nde olduğu gibi Türkiye Cumhuriyeti'nde de, özellikle demokratik hayata geçilmesinden sonra yaşanan anayasal gelişmelerin arka planında bu rekabetin rolü bulunmaktadır. Rekabetin doğası nedeniyle anayasalarımız siyasal realiteyi yansıtan belgeler olmak yerine anayasa yapımına etki eden aktörlerin perspektiflerinin formüle edildiği içeriklere sahip olmuşlardır. Çalışma, bu çerçevede Osmanlı döneminden başlayarak günümüze kadar anayasal çerçevelerin üzerindeki bu modernleşme sürecinin izlerini belirlemeyi amaçlamaktadır. Siyasal anayasacılık yaklaşımı ve ampirik kurumsalcı analiz çalışmanın temel teorik çerçevesini ve yöntemini oluşturmaktadır. Teorik çerçeve ışığında 1876, 1921, 1924, 1961 ve 1982 anayasalarındaki formülasyonların modernleşme sürecimizin aksayan yönlerini nasıl yansıttığı ve siyasal hayat ve demokrasimiz üzerindeki etkileri sırasıyla tartışılacaktır. Yine bu çerçevede kurumsal formülasyonlar ile sistemsel uyum ve/veya çatışmalar ışığında potansiyel gelişmeler incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Türk Modernleşmesi, Anayasalar, Siyasal Kurumsallaşma, Bürokrasi..

The Democrat Party at the Birth of “Modern” Türkiye

Dr. Reuben Silverman / Independent Scholar / USA

Abstract

Journals are full of pieces arguing that we are at the dawn of a multipolar era, but that era—if it is even real—is, at best, only beginning. The previous era—if, indeed, it is even previous—was defined by an American preeminence that other countries could oppose or ally with but not ignore. During that era, leaders of Türkiye opted for alliance, albeit to different degrees of intensity. And while the quest for alliance began under the leadership of İsmet İnönü and the CHP, it was during the ten years of Democrat Party (DP) rule that Türkiye's relations to the American-led Cold War order were consolidated. As this talk argues, it was also during this period that a particular vision of capitalist modernity took root.

Because the DP was in power at the moment the Cold War order took shape, the choices its leaders made, the political coalitions they formed, and the tactics they employed to maintain power had a far longer legacy in Türkiye's political history than DP leaders would have likely anticipated. Likewise, understandings of modernisation in Türkiye during the post-World War II era remain deeply connected to (rhetorical) support liberalized markets and criticism of statism alongside a persistent (non-rhetorical) tendency to pursue heavy-handed state interventions while obscuring the contradiction through repression of critics.

Beyond shaping the contours of Türkiye's domestic politics and the national vision of modernity, the DP also position the country in relation to many of the important development of the Cold War era. It was they who formulated Türkiye's diplomatic responses as decolonisation began in earnest, as the USSR invaded Hungary, as Nassar's version of Pan Arabism gained appeal, as the Bretton Woods system of international exchange became routine, and as the USA intensified its support for authoritarian regimes and the coups that brought them to power. Amid these global currents, DP leaders sought to steer Türkiye towards their own ends.

Keywords: Democrat Party, Capitalist Modernity, Cold War Order, Türkiye's Political History

"Modern" Türkiye'nin Doğuşunda Demokrat Parti

Dr. Reuben Silverman / Bağımsız Araştırmacı / ABD

Özet

Dergiler, çok kutuplu bir çağın şafağında olduğumuzu savunan yazılarla dolu; ancak bu çağ —eğer gerçekten var olacaksa— henüz en iyi ihtimalle başlangıç aşamasındadır. Bir önceki dönem —eğer gerçekten geride kaldıysa— diğer ülkelerin karşı çıkabileceği ya da ittifak kurabileceği, ancak görmezden gelemeceği bir Amerikan üstünlüğüyle tanımlandı. Bu dönemde Türkiye'nin liderleri, farklı yoğunluk dereceleriyle de olsa, ittifak yolunu seçtiler. İttifak arayışı İsmet İnönü ve CHP liderliğinde başlamış olsa da, Türkiye'nin Amerikan önderliğindeki Soğuk Savaş düzeniyle ilişkileri Demokrat Parti'nin (DP) on yıllık iktidarı döneminde pekişti. Bu konuşmanın ileri sürdüğü üzere, kapitalist modernitenin belirli bir vizyonunun kök salması da yine bu döneme denk gelir.

DP, Soğuk Savaş düzeninin şekillendiği tam da o anda iktidarda olduğundan, liderlerinin aldığı kararlar, oluşturdukları siyasi koalisyonlar ve iktidarı sürdürmek için başvurdukları taktikler, DP liderlerinin öngörmüş olabileceğinden çok daha uzun soluklu bir miras bıraktı Türkiye'nin siyasi tarihine. Benzer biçimde, İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde Türkiye'deki modernleşme anlayışları, liberalleştirilmiş piyasalara yönelik söylemsel destekle devletçiliğin eleştirisine - ve bununla birlikte devlet müdahalesine söylemsel değil fiili biçimde başvurma eğilimine, bu çelişkiyi eleştirmenleri susturarak örtbas etme pratiğine - derinden bağlı kalmaya devam etmektedir.

DP, Türkiye'nin iç siyasetinin ve ulusal modernite vizyonunun sınırlarını şekillendirmenin ötesinde, ülkeyi Soğuk Savaş döneminin pek çok önemli gelişmesine karşı konumlandırdı. Sömürgeleşmenin hız kazanması, Sovyetler Birliği'nin Macaristan'ı işgali, Nasır'ın Pan-Arapçılık vizyonunun cazip hale gelmesi, Bretton Woods uluslararası döviz sisteminin olağan bir işleyişe kavuşması ve ABD'nin otoriter rejimlere ve onları iktidara taşıyan darbelere verdiği desteği yoğunlaştırması gibi gelişmeler Türkiye'nin diplomatik yanıtlarını biçimlendiren DP oldu. Tüm bu küresel akıntılar arasında DP liderleri, Türkiye'yi kendi amaçları doğrultusunda yönlendirmeye çalıştı.

Anahtar Kelimeler: Demokrat Parti, Kapitalist Modernite, Soğuk Savaş Düzeni, Türkiye'nin Siyasi Tarihi

How Should We Understand Modernisation in Law?

Prof. Mehmet Akif Aydın / Medipol University / Türkiye

Abstract

When we speak of modernisation in law, it should be understood as the extent to which legal systems adapt to and produce solutions for the social, political, commercial, and economic conditions and needs of the era in which societies live. Attaching a positive connotation to the secularization of the legal systems of both the Ottoman State and the Republican administration, in other words, their abandonment of Islamic Law, by labeling it "modernisation" carries a positive meaning that, at least in the case of Türkiye, is unearned. On the other hand, instead of such a wholesale evaluation, one must also consider that denying the contributions of this process in areas where they are deserved would not align with legal reality. We must evaluate with composure the conditions under which changes occurred from the mid-nineteenth century onward, specifically in civil law and particularly in family law, and the "price" that was paid for them; I believe the time for this has finally come. What matters in the radical or limited changes that legal systems are forced to make is how they produce answers to society's needs and to what extent they harmonize with the cultural codes inherited from the past. I can say that my work focuses on the changes in law in general, and in civil law (headed by family law) in particular, during the transition from the Ottoman State to the Republic. I hope that this meeting provides us with an opportunity for a mutual and beneficial exchange of ideas.

Keywords: Modernisation in Law, Legal Systems, Family Law, Secularization

Hukukta Çağdaşlaşmayı Nasıl Anlamalıyız?

Prof. Dr. Mehmet Akif Aydın / Medipol Üniversitesi / Türkiye

Özet

Hukukta çağdaşlaşma denince hukuk sistemlerinin toplumların yaşadıkları çağdaki sosyal, siyasi, ticari ve iktisadi şartlara ve ihtiyaçlara ne ölçüde uyum gösterdiği ve cevap ürettiği anlaşılmalıdır. Osmanlı devletinin ve Cumhuriyet yönetiminin hukuk sisteminin laikleşmesine, diğer bir ifade ile İslam hukukunu terk etmesine pozitif bir anlam yükleyerek çağdaşlaşma ismi verilmesi, en azından Türkiye örneğinde hak etmediği bir pozitif anlam içermektedir. Öte yandan böyle toptancı bir değerlendirme yerine hak ettiği alanlarda bunun getirdiklerini inkâr etmenin de hukuk realitesine uymadığı göz önünde bulundurulmalıdır. On dokuzuncu yüzyılın ortalarından itibaren genel olarak medeni hukuk özellikle de aile hukuku alanında meydana gelen değişikliklerin hangi şartlarda ve nasıl bir fatura ödenerek yapıldığı soğukkanlılıkla değerlendirilmelidir; bunun zamanının artık geldiğini düşünüyorum. Hukuk sistemlerinin yapmak durumunda kaldığı radikal veya sınırlı değişikliklerde toplumun ihtiyaçlarına nasıl bir cevap ürettiği ve geçmişten getirdiği kültürel kodlara ne ölçüde uyum gösterdiği önemlidir. Benim çalışmalarım Osmanlı devletinden Cumhuriyete geçiş sürecinde genel olarak hukukta özel olarak başta aile olmak üzere medeni hukuktaki değişimlere odaklanmıştır diyebilirim. Umarım bu toplantı vesilesiyle karşılıklı ve yararlı bir görüş alışverişinde bulunma imkânımız olur.

Anahtar Kelimeler: Hukukta Çağdaşlaşma, Hukuk Sistemleri, Aile Hukuku, Laikleşme

The Role of Diplomatic Reforms in the Ottoman Empire in the 19th Century in the Construction of the Modern State

Prof. Namık Sinan Turan / İstanbul University / Türkiye

Abstract

The 19th century was a period of transformation during which the Ottoman Empire sought to redefine its position in the international system and began to build modern state institutions. During this process, diplomacy evolved from being merely a tool for conducting foreign policy to becoming an important component of the institutional architecture of the modern state. The necessity of integrating into the European balance of power system led the Ottoman administration to restructure its diplomatic organisation; this situation brought about a more institutional and rational relationship between the central bureaucracy and the mechanisms of external representation. This paper aims to analyze the organisational and principled transformation of Ottoman diplomacy in the 19th century within the context of modern state building.

The study will focus particularly on the restructuring and professionalization of diplomatic institutions. In this context, the Translation Office's function of training bureaucratic staff, the institutionalization of the foreign service, the proliferation of permanent embassies, and the transformation of diplomatic staff in terms of education, language and specialization will constitute the main areas of examination. These reforms were not only technical administrative regulations; they were also structural changes that enabled the Ottoman bureaucracy to internalize the mode of knowledge production, decision-making processes, and the understanding of international law and balance of power. Thus, the institutional transformation in the field of diplomacy will be evaluated as part of the empire's effort to adapt to the modern bureaucratic state model.

The paper will also address the principled dimension of diplomatic reforms. Issues such as the understanding of sovereignty, compliance with international law norms, multilateral diplomacy, and the strategy of acting within European balance of power politics reveal the transforming principles of Ottoman foreign policy. In this context, diplomacy was not merely the management of foreign relations; it also transformed into a tool for reproducing the legitimacy of the state in the international arena. Ultimately, the study aims to reveal the decisive role of the institutional and mental transformation of Ottoman diplomacy in the 19th century on the administrative capacity, international integration, and bureaucratic professionalization of the modern state.

Keywords: Ottoman Diplomacy, Modern State Building, Translation Office, 19th Century Reform.

19. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'nda Diplomatik Reformların Modern Devletin İnşasındaki Rolü

Prof. Namık Sinan Turan / İstanbul Üniversitesi / Türkiye

Özet

19. yüzyıl, Osmanlı İmparatorluğu'nun uluslararası sistemdeki konumunu yeniden tanımlamaya çalıştığı ve modern devlet kurumlarını inşa etmeye yöneldiği bir dönüşüm dönemidir. Bu süreçte diplomasi, yalnızca dış politika yürütme aracı olmaktan çıkarak modern devletin kurumsal mimarisinin önemli bir bileşeni hâline gelmiştir. Avrupa güç dengesi sistemine eklenme zorunluluğu, Osmanlı yönetimini diplomatik örgütlenmesini yeniden yapılandırmaya yöneltmiş; bu durum özellikle merkezi bürokrasi ile dış temsil mekanizmaları arasında daha kurumsal ve rasyonel bir ilişki kurulmasını beraberinde getirmiştir. Bu tebliğ, 19. yüzyılda Osmanlı diplomasisinin geçirdiği örgütsel ve ilkesel dönüşümü modern devlet inşası bağlamında analiz etmeyi amaçlamaktadır.

Çalışmada özellikle diplomatik kurumların yeniden yapılandırılması ve profesyonelleşmesi üzerinde durulacaktır. Bu bağlamda Tercüme Odası'nın bürokratik kadro yetiştirme işlevi, hariciye teşkilatının kurumsallaşması, daimi elçiliklerin yaygınlaşması ve diplomasi kadrolarının eğitim, dil ve uzmanlık açısından dönüşümü temel inceleme alanlarını oluşturacaktır. Bu reformlar yalnızca teknik idari düzenlemeler değil; aynı zamanda Osmanlı bürokrasisinin bilgi üretim biçimini, karar alma süreçlerini ve uluslararası hukuk ile güç dengesi anlayışını içselleştirmesini sağlayan yapısal değişimlerdir. Böylece diplomasi alanındaki kurumsal dönüşüm, imparatorluğun modern bürokratik devlet modeline uyum çabasının bir parçası olarak değerlendirilecektir.

Tebliğ ayrıca diplomatik reformların ilkesel boyutunu da ele alacaktır. Özellikle egemenlik anlayışı, uluslararası hukuk normlarına uyum, çok taraflı diplomasi ve Avrupa güç dengesi siyaseti içinde hareket etme stratejisi gibi konular Osmanlı dış politikasının dönüşen prensiplerini ortaya koymaktadır. Bu çerçevede diplomasi, yalnızca dış ilişkilerin yönetimi değil; aynı zamanda devletin meşruiyetini uluslararası alanda yeniden üretme aracına dönüşmüştür. Sonuç olarak çalışma, Osmanlı diplomasisinin 19. yüzyılda geçirdiği kurumsal ve zihinsel dönüşümün modern devletin idari kapasitesi, uluslararası entegrasyonu ve bürokratik profesyonelleşmesi üzerindeki belirleyici rolünü ortaya koymayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Diplomasisi, Modern Devlet İnşası, Tercüme Odası, 19. Yüzyıl Reformları.

The Earliest Crises and Ruptures of Republican Modernisation

Prof. Mehmet Öznur Alkan / İstanbul University / Türkiye

Abstract

At the end of the First World War, the defeated Ottoman State experienced a collapse in political, social, economic, and humanitarian terms. On October 30, 1918, the Armistice of Mudros was signed; armies began to be disbanded, weapons were surrendered, and the Allied Powers started seizing communication, transportation, and energy resources. The Treaty of Sèvres, which defined Türkiye as a small peasant state in the vicinity of Ankara, was a great disappointment. The great resistance—referred to by names such as the National Struggle, the War of Independence, or the Liberation War—would result in victory by objecting to Sèvres, and the Armistice of Mudanya would be signed on October 11, 1922.

Thus, the "Armistice Period" parenthesis, which began with the Armistice of Mudros following defeat, would close with the Armistice of Mudanya following victory. The Armistice Period parenthesis (1918–1922), opened by catastrophe, was closed by triumph.

In the transition process from Empire to Nation-State, the political founding values of the Republic also began to take shape during the Armistice Period. It is possible to summarize these as elections, representation, and the parliament; however, political crises regarding each of these concepts would be experienced alongside Republican Modernisation.

Following the Armistice of Mudanya, the abolition of the Sultanate, the negotiations of the Treaty of Lausanne, and the declaration of Ankara as the capital also emerge as distinct political crises. In fact, the very declaration of the Republic itself turned into a political crisis. In the ensuing process, the Abolition of the Caliphate and the Law on the Maintenance of Order (Takrir-i Sükun), enacted due to the Sheikh Said Rebellion, triggered new debates. Consequently, the Progressive Republican Party (Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası), the first opposition party of the recently established Republic, was shut down.

This crisis clarified the "red lines" of the Republic's founding. The justification for closing the party was the "exploitation of religion for politics" and "separatism." These two issues would continue to manifest as the two crisis areas of Republican modernisation, appearing sometimes as civil crises and at other times as military coups.

Keywords: Armistice Period, Republican Modernisation, Political Crises, Nation-State.

Cumhuriyet Modernleşmesinin İlk Krizleri ve Kırılma Noktaları

Prof. Mehmet Öznur Alkan / İstanbul Üniversitesi / Türkiye

Özet

Birinci Dünya Savaşı sonunda yenilen Osmanlı Devleti'nde siyasal, toplumsal, ekonomik, insani açıdan bir çöküş yaşanmıştı.

30 Ekim 1918'de Mondros Mütarekesi imzalanmış, ordular terhis edilmeye, silahlar teslim edilmeye, İtilaf Devletleri tarafından iletişim, ulaşım ve enerji kaynaklarına el konulmaya başlanmıştı. Türkiye'yi Ankara'nın civarında küçük bir köylü devleti olarak belirleyen Sevres Anlaşması büyük bir hayal kırıklığıydı. Milli Mücadele, İstiklal Harbi, Kurtuluş Savaşı gibi isimlerle anılan büyük direniş, Sevres itiraz ederek, zaferle sonuçlanacak ve 11 Ekim 1922'de Mudanya Mütarekesi imzalanacaktı. Böylece yenilginin ardından imzalanan Mondros Mütarekesi ile başlayan Mütareke Dönemi parantezi, zaferin ardından imzalanan Mudanya Mütarekesi ile bitecekti.

Hezimetle açılan Mütareke Dönemi parantezi (1918-1922) zaferle kapanmıştı. İmparatorluk'tan Ulus Devlete geçiş sürecinde Mütareke Döneminde Cumhuriyet'in siyasal kurucu değerleri de şekillenmeye başlar. Bunları seçim, temsil ve meclis olarak özetlemek mümkündür ki Cumhuriyet Modernleşmesiyle her bir kavramla ilgili siyasal krizler yaşanacaktır.

Mudanya Mütarekesi sonrasında Saltanat'ın kaldırılması, Lozan Anlaşması müzakereleri ve Ankara'nın Başkent ilan edilişi de birer siyasal kriz olarak karşımıza çıkar. Hatta Cumhuriyet ilanının bizatihi kendisi de bir siyasal krize dönüşür. Bundan sonraki süreçte Hilafet'in İlgası ve Şeyh Said İsyanı ile kabul edilen Takrir-i Sükun Kanunu yeni tartışmaların başlamasına neden olur, kısa süre önce kurulmuş olan Cumhuriyet'in ilk muhalefet partisi olan Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası kapatılır. Bu kriz Cumhuriyet'in kurucu kırmızı çizgilerini belirginleştirir. Partinin kapatılma gerekçesi "dinin siyasete alet edilmesi" ve "bölücülük"tür. Bu iki konu Cumhuriyet modernleşmesinin de iki kriz alanı olarak bazen sivil krizler bazen de askeri darbeler şeklinde kendisini gösterecektir.

Anahtar Kelimeler: Mütareke Dönemi, Cumhuriyet Modernleşmesi, Siyasal Krizler, Ulus Devlet.

Revisiting Ottoman Reorganization as a Search for Solutions

Assoc. Prof. Vahdettin Işık / Ibn Haldun University / Türkiye

Abstract

The final century of the Ottoman Empire was a period characterized by the most intense efforts toward restructuring. These experiences, which are generally conceptualized as "Ottoman Modernisation" in current literature, are largely read as a process in which the civilizational heritage achieved by a victorious Europe was transferred. This approach evaluates the relationship between civilizations on the axis of a center-periphery relationship and as a unidirectional process where the center transforms the periphery.

The paper asserts that the experiences of the Ottoman Empire during its encounter with Europe in the nineteenth century should be read as an act of appropriation. Accordingly, it proposes reading the experiences conceptualized as Ottoman modernisation as a "reorganization" (yeniden yapılanma) and evaluating what transpired not as a relationship of unidirectional "influence" (tesir), but as an intersubjective relationship of "mutual affectivity" (teessür). An intellectual analysis centered on Elmalılı Hamdi Efendi, Said Halim Pasha, and Mehmet Akif constitutes the primary sources of this paper within the literature.

Keywords: Ottoman Modernisation, Restructuring, Center-Periphery, Intersubjective Relationship.

Bir Çözüm Arayışı Olarak Osmanlı Yeniden Yapılanmasını Bugünden Düşünmek

Doç. Dr. Vahdettin IŞIK / İbn Haldun Üniversitesi / Türkiye

Özet

Osmanlı Devleti'nin son yüzyılı yeniden yapılanma girişimlerinin en yoğun olduğu bir dönemdir. Mevcut literatürde genellikle Osmanlı Modernleşmesi olarak kavramlaştırılan bu deneyimler, büyük ölçüde galip Avrupa'nın vardığı medeniyet mirasının transfer edildiği bir süreç olarak okunmaktadır. Bu yaklaşım, medeniyetler arası ilişkiyi merkez-çevre ilişkisi ekseninde ve merkezin çevreyi dönüştürdüğü tek yönlü bir ilişki olarak değerlendirmektedir. Bu makale, XIX. yüzyılda Osmanlı'nın Avrupa ile karşılaşma sürecinde yaşadığı deneyimlerin bir tahsis ediş olarak okunması gerektiğini ileri sürmektedir. Buna bağlı olarak, Osmanlı modernleşmesi olarak kavramlaştırılan deneyimleri bir "yeniden yapılanma" olarak okumayı ve olup biteni tek yönlü bir 'tesir' ilişkisi yerine özneler arası bir 'teessür' ilişkisi olarak değerlendirmeyi teklif etmektedir. Elmalılı Hamdi Efendi, Said Halim Paşa ve Mehmet Akif'in eksene alındığı bir entelektüel çözümleme elinizdeki tebliğin literatürdeki birincil kaynaklarını oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Modernleşmesi, Yeniden Yapılanma, Merkez-Çevre, Öznelerarası İlişki.

Real Republic: Republican Modernity in Light of New Approaches and Sources

Prof. Murat Metinsoy / İstanbul University / Türkiye

Abstract

For a long time, the early Republican period in Türkiye was examined through a state- and elite-centered lens. Both official-modernist and critical approaches, despite their differing assessments, converged on the idea that the state was the decisive force in social transformation. Consequently, the role of ordinary people in shaping Republican modernity was largely left in the background. Since the criteria for political agency were identified with visible, legal, and institutional practices, studies examining opposition also tended to focus on organized, ideological, and overtly protest-based movements. This led to Republican modernisation being interpreted as a top-down "state project," imposed from above and free from social influences.

This paper offers an alternative perspective to existing early Republican historiography, proposing to read state-society relations through the lens of everyday life. Drawing on theories of politics, history, and society that allow us to understand the implicit and informal dimensions of politics within daily life, and relying on often-neglected historical sources that provide data on concrete points of interaction between state and society in everyday life, it argues that ordinary people's daily and micro-scale practices of struggle, accommodation, negotiation, and resistance must be treated as part of the political sphere. It demonstrates that — particularly in authoritarian regimes where open, legal, organized, and ideological social movements and channels of opposition are limited — practices such as tax resistance, smuggling, petitions, everyday forms of non-compliance, and informal communication and social solidarity networks, despite appearing individual, scattered, and insignificant, cumulatively produce significant effects and are capable of shaping state policies and projects.

The paper further argues that this active stance of society under the single-party regime compelled the Republican People's Party and Republican administrators to adopt a mode of governance attentive to public opinion, which in turn opened greater space for the adaptation and negotiation of state policies in the field. Ultimately, it proposes a reconceptualization of Republican modernity — not as a unidirectional project imposed from above, but as a plural and dynamic process shaped by the interventions of ordinary people and reflective of social tendencies, as evidenced by its concrete reality in everyday life.

Keywords: Republican Modernity, Everyday Life, State-Society Relations, Ordinary People.

Reel Cumhuriyet: Yeni Yaklaşımlar ve Kaynaklar Işığında Cumhuriyet Modernitesi

Prof. Murat Metinsoy / İstanbul Üniversitesi / Türkiye

Özet

Türkiye'de erken Cumhuriyet dönemi uzun süre devlet ve elit merkezli bir bakışla ele alındı. Hem resmi-modernleşmeci hem de eleştirel yaklaşımlar, farklı değerlendirmelere sahip olsalar da, devletin toplumsal dönüşümde belirleyici olduğu fikrinde birleşti. Buna karşılık, sıradan insanların Cumhuriyet modernitesinin şekillenmesindeki etkileri büyük ölçüde geri planda kaldı. Siyasal failliğin ölçütleri görünür, yasal ve kurumsal pratiklerle özdeşleştirildiğinden, muhalefeti inceleyen çalışmalar da çoğunlukla örgütlü, ideolojik ve açık protesto biçimlerine dayalı hareketlere odaklandı. Bu durum, Cumhuriyet modernleşmesinin yukarıdan aşağıya dayatılmış, toplumsal etkilerden azade bir "devlet projesi" olarak yorumlanmasına yol açtı.

Bu bildiri, mevcut erken Cumhuriyet tarihçiliğine alternatif bir perspektif sunarak, devlet-toplum ilişkilerini gündelik hayatın içinden okumayı öneriyor. Siyasetin gündelik yaşam içinde, zımni ve enformel biçimlerini anlamamızı sağlayan siyaset, tarih ve toplum kuramlarından hareket ederek, devlet ile toplumun gündelik yaşam içindeki somut etkileşim noktalarına dair veriler sağlayan çoğu zaman ihmal edilmiş tarihsel kaynaklara dayanarak, sıradan insanların gündelik ve mikro ölçekli mücadele, uyum, pazarlık ve direnme pratiklerini siyasal alanın bir parçası olarak ele alınması gerektiğini ileri sürüyor. Özellikle otoriter rejimlerde, açık, yasal, örgütlü ve ideolojik toplumsal hareketlerin ve muhalefet kanallarının sınırlı olduğu durumlarda vergi direnişi, kaçakçılık, dilekçeler, gündelik itaatsizlik biçimleri ve enformel iletişim ve toplumsal dayanışma ağları gibi pratiklerin, bireysel, dağınık ve önemsizmiş gibi görünmelerine rağmen, birikerek önemli etkiler yarattığını, devlet politikalarını ve projelerini şekillendirebildiğini gösteriyor.

Öte yandan tek parti rejimi altında toplumun bu aktif tutumunun, Cumhuriyet Halk Partisi ve Cumhuriyet idarecilerini kamuoyunu dikkate alan bir yönetim pratiği sergilemeye zorladığını; bunun da devlet politikalarının sahada uyarlanmasına ve müzakere edilmesine daha fazla alan açtığını ileri sürüyor. Neticede, Cumhuriyet modernitesinin gündelik hayattaki somut gerçekliği itibarıyla yukarıdan dayatılan tek yönlü bir proje olmaktan ziyade, sıradan insanların müdahaleleriyle şekillenmiş, toplumsal temayülleri yansıtan, çoğul ve dinamik bir süreç olarak yeniden kavramsallaştırılmasını öneriyor.

Anahtar Kelimeler: Cumhuriyet Modernitesi, Gündelik Hayat, Devlet-Toplum İlişkileri, Sıradan İnsanlar.

The Fundamental Issues of Ottoman-Turkish Modernisation

Prof. Gökhan Çetinsaya / İstanbul 29 Mayıs University / Türkiye

Abstract

This paper will discuss the fundamental issues, crises, and dilemmas that Ottoman-Turkish modernisation encountered throughout its historical trajectory, in light of its historical foundations.

From the Nizam-ı Cedid to the Tanzimat, and from the Constitutional period to the Republic, the paper will seek to highlight both continuities and changes. Over approximately two centuries from the late eighteenth century onward, the Ottoman State and its successor, the Republic of Türkiye, grappled with three fundamental issues - which are also the historical factors that shaped Ottoman-Turkish modernisation.

From the third quarter of the eighteenth century, the Ottoman Empire began to feel the effects of three great "revolutions" unfolding in Europe: the geopolitical impact of the "Eurasian Revolution" - namely, the rise of Russia as a great power; the political impact of the French Revolution; and, over a longer timeframe, the socio-economic impact of the Industrial Revolution. During the "Age of Revolutions" (from the 1770s to the 1820s), which constituted the primary driving force of Ottoman modernisation, the Ottomans confronted three major issues.

The first was the strategic threat posed by Russia and later the Soviet Union. From the mid-eighteenth century to the end of the Cold War, the greatest source of anxiety for Ottoman and Republican elites - with certain exceptional periods aside - was the threat that Russia, and subsequently the Soviet Union, posed to Türkiye and its neighbors. Moreover, throughout the nineteenth century, all the strategic rivalries and wars unfolding among the Great Powers - including the "Great Game" and the "Eastern Question" in Eurasia and the broader Middle East, driven primarily by Russia and Britain - directly influenced Ottoman historical developments. The chronic perception of strategic threat and the pursuit of security and survival that took hold among Ottoman elites was inherited in turn by the Republican elites.

The second issue was the winds of nationalism and separatism that, in the wake of the French Revolution, began to emerge across Ottoman territories from the early nineteenth century onward - first affecting all non-Muslim minorities in succession, and then, from the early twentieth century, Muslim communities such as the Albanians and Arabs. For the founding elites of both the Ottoman Empire and the Republic, the "question of nations" became an existential matter. The question of "integrating" ethnic or cultural minorities - or those who identified as minorities - into the Republic of Türkiye as a national state has remained one of the most fundamental challenges in both domestic and foreign affairs.

The third issue can be seen as Türkiye's economic conditions (its underdevelopment), its fiscal vulnerability, and its resulting dependence on external powers throughout this two-century period. In sum, these structural factors and chronic issues - each interconnected with the others - determined the fundamental parameters of Ottoman-Turkish modernisation over the past two hundred years.

Keywords: Ottoman-Turkish Modernisation, Strategic Threat, Nationalism, Economic Dependence

Osmanlı-Türk Modernleşmesinin Temel Meseleleri

Prof. Gökhan Çetinsaya / İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi / Türkiye

Özet

Bu tebliğde Osmanlı-Türk modernleşmesinin tarihi temelleri ışığında, tarihsel serüveni boyunca karşılaştığı temel meseleler, krizler, çıkmazlar veya açmazlar tartışılacaktır. Nizam-ı Cedid'ten Tanzimat'a, Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e, süreklilik ve değişimler vurgulanmaya çalışılacaktır. 18. yüzyılın sonlarından itibaren, yaklaşık iki yüzyıllık dönemde Osmanlı Devleti ve mirasçısı olan Türkiye Cumhuriyeti üç temel mesele ile uğraşmıştır. Bunlar aynı zamanda Osmanlı-Türk Modernleşmesini şekillendiren tarihsel faktörleridir.

18. yüzyılın üçüncü çeyreğinden itibaren Osmanlı İmparatorluğu, Avrupa'da meydana gelen üç büyük 'devrimin' etkilerini hissetmeye başladı: 'Avrasya Devrimi'nin, yani Rusya'nın büyük bir güç olarak yükselişinin jeopolitik etkisi; Fransız Devrimi'nin siyasi etkisi ve daha uzun vadede Sanayi Devrimi'nin sosyo-ekonomik etkisi. Osmanlı modernleşmesinin temel ivmesinin oluştuğu 'Devrimler Çağında' (1770'lerden 1820'lere) Osmanlılar üç büyük meseleyle karşı karşıya kaldı.

Birincisi, Rusya/Sovyetler Birliği'nin yarattığı stratejik tehdittir. 18. yüzyıl ortalarından Soğuk Savaş'ın bitimine kadar olan sürede Osmanlı ve Cumhuriyet elitleri açısından en büyük endişe kaynağı (belirli istisnai dönemler hariç) önce Rusya ve sonra Sovyetler Birliği'nin Türkiye ve komşuları üzerinde yarattığı tehdit olmuştur. Bunun yanı sıra, 19 yüzyılda (başta Rusya ve İngiltere olmak üzere) Büyük Güçler arasında (Avrasya ve geniş Ortadoğu'da) cereyan eden 'Büyük Oyun' ve 'Doğu Sorunu' dahil bütün stratejik rekabetler ve savaşlar Osmanlı tarihsel gelişmelerini doğrudan etkilemiştir. Osmanlı elitlerinde bu süreçte kronikleşen stratejik tehdit algısı ve güvenlik/beka arayışı Cumhuriyet elitlerine de miras kalmıştır.

İkincisi, Fransız İhtilali sonrasında, 19. yüzyılın başından itibaren Osmanlı topraklarında ortaya çıkan, önce sırasıyla bütün gayrimüslim azınlıkları ve daha sonra 20. yüzyılın başlarından itibaren (Arnavutlar ve Araplar gibi) Müslüman unsurları etkisi altına alan milliyetçilik (ve ayrılıkçılık) rüzgarlarıdır. Osmanlı ve Cumhuriyetin kurucu elitleri için 'milletler sorunu', bir beka sorununa dönüşmüştür. Etnik veya kültürel azınlıkların veya kendini azınlık hissedenlerin, bir milli devlet olarak Türkiye Cumhuriyeti'ne 'entegrasyonu' meselesi en temel (iç ve dış) meselelerinden biri olmaya devam etmiştir.

Üçüncü mesele ise bu iki yüzyıllık dönemde Türkiye'nin iktisadi koşulları (geri kalmışlığı) ile mali bakımdan kırılganlığı ve bu bakımdan dışa (Büyük Güçlere) bağımlılığı olarak görülebilir. Sonuç olarak, her biri birbirleriyle bağlantılı olan bu yapısal faktörler yahut kronik meseleler, son iki yüz yıllık dönemde, Osmanlı-Türk modernleşmesinin temel parametrelerini belirlemiştir.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı-Türk Modernleşmesi, Stratejik Tehdit, Milliyetçilik, Ekonomik Bağımlılık.

Abstract

The Ottoman-Turkish modernisation process has been the subject of extensive study and debate. Within this framework, a substantial body of literature exists on Ottoman modernisation — which accelerated particularly during the Tanzimat period — as well as on the Republican era. One of the prominent themes in this literature is the debate over continuity and rupture. Alongside perspectives that emphasize continuity between Republican modernisation and the Ottoman reform process, there are views that regard the Republican period as a radical break. I count myself among those who believe both dimensions must be considered together.

A second major issue is the identification of modernisation with Westernization. The fact that modernisation in non-Western societies took place within this framework has been criticized as "cultural alienation," and this has been particularly problematized with respect to the modernisation of the Muslim world. I believe this issue has not been sufficiently debated — or more precisely, that the debate has been shaped too narrowly around the dimension of "alienation." I think the themes of "Western imitation," "cultural imposition," and "Western-centric modernisation" focus exclusively on the cultural dimension of modernisation. In this respect, such critiques converge with Orientalist thinking, which holds that modernisation is a process natural and native to the West, yet irreconcilable with Muslim culture, achievable only through coercion, and therefore doomed to failure. This convergence may appear paradoxical at first glance.

In fact, among the prominent approaches within the Muslim world's modernisation process, the conservative objection points to the necessity of modernisation occurring within "our own cultural" codes, as opposed to being imposed through Western cultural forms. Islamic modernists, meanwhile, emphasize the possibility of a modernisation emerging from within Islamic belief in the fields of science and technology. While the two perspectives appear to overlap substantially, they also exhibit differences. The debate between Yahya Kemal and Babanzade Ahmed Naim offers a good illustration of this point.

On the other hand, the dimension of cultural change is undeniably significant for the non-Western world, and for the Muslim world in particular. However, evaluating this process by focusing solely on cultural change ignores the fact that modernisation was also an extremely painful process of transformation within the Western world itself. This becomes easier to grasp when we consider that, by the nineteenth century, the West being held up for comparison was already a largely secularized one. For example, the rebellions against political centralization during the Ottoman reform process — and even during the Republican period — were at times framed in "cultural/religious" terms, but were largely the result of local power structures resisting the construction of a modern state. The emphasis on Turkish as the official language from the First Constitutional period onward was not only a product of the development of nationalism in the Western sense, but more importantly a necessary consequence of the adoption of parliamentarism. Similarly, the modernisation of the Abdülhamid II era — which suspended the Chamber of Deputies — also necessitated a process of "Turkification" as an inevitable outcome of the expansion of education and the development of a modern bureaucracy.

In sum, I believe that revisiting existing approaches to the modernisation process in Türkiye is important for our understanding of this phenomenon.

Keywords: Continuity and Rupture, Cultural Alienation, Ottoman-Turkish Modernisation, Westernization

Özet

Osmanlı-Türkiye modernleşme süreci bugüne kadar çok çalışma ve tartışma konusu olmuştur. Bu süreç çerçevesinde, özellikle Tanzimat dönemiyle hızlanan Osmanlı modernleşmesi ve Cumhuriyet dönemi üzerine büyük bir külliyat mevcuttur. Bu süreç çerçevesinde, öne çıkan temalardan biri, süreklilik ve kopuş tartışmalarıdır. Cumhuriyet modernleşmesi ile Osmanlı reform süreci arasında sürekliliği öne çıkaran bakışların yanı sıra, Cumhuriyet dönemini köklü bir kopuş olarak gören bakışlar mevcuttur. Ben, her iki boyutun birlikte dikkate alınması gerektiğini düşünenlerdenim. İkinci olarak, modernleşme sürecinin Batılılaşma ile özdeşleşmiş olması diğer bir tartışma konusu teşkil eder. Batı dışı toplumlarda modernleşmenin bu çerçevede gerçekleşmiş olması ‘kültürel yabancılaşma’ olarak eleştiri konusu olmuştur. Bu konu özellikle ‘müslüman dünya’nın modernleşmesi açısından sorunsallaştırılmıştır. Ben, bu hususu yeterince tartışılmadığını düşünüyorum. Daha doğrusu, bu konuda tartışmanın fazlasıyla ‘yabancılaşma’ boyutu çerçevesinde şekillendiğini düşünüyorum. ‘Batı taklitçiliği’, ‘kültürel dayatma’ veya ‘Batı merkezli modernleşme’ temalarının, modernleşmenin sadece kültürel boyutuna odaklandığını düşünüyorum. Bu açıdan, Oryantalist düşüncenin, modernleşmenin Batı’ya özgü ve doğal gelişen bir süreç olmasına karşılık, müslüman kültür ile uzlaşmaz ve ancak zorlama ile gerçekleşen bu nedenle de başarısızlığa mahkum olduğunu fikri ile örtüşür. Bu örtüşme ilk bakışta paradoksal gibi görünebilir. Aslında, müslüman dünyanın modernleşme sürecinde, öne çıkan yaklaşımlardan muhafazakar itiraz, modernleşmenin Batılı kültürel formlar içinde dayatılmasına karşı ‘bizim kültürel’ kodlarımız içinde gerçekleşmesinin gerekliliğine işaret eder. İslam modernistleri ise, bilim ve teknoloji alanlarında İslam inancı içinden bir modernleşmenin imkanını vurgular. Her iki bakış açısı büyük ölçüde örtüşüyor gibi görünmesine karşılık, farklılıklar da arz eder. Yahya Kemal ile Babanzade Ahmed Naim arasındaki tartışma bu konuda iyi bir örnek teşkil eder. Diğer taraftan, Batı dışı dünya ve münhasıran müslüman dünya açısından kültürel değişim boyutu kuşkusuz önemsiz değildir. Ancak, bu süreci sadece kültürel değişime odaklanarak değerlendirmek, modernleşmenin Batı dünyasında da çok sancılı bir dönüşüm süreci olduğu gerçeğini göz ardı eder. Oysa, on dokuzuncu yüzyıla gelindiğinde, mukayese edilen Batı’nın, büyük ölçüde sekülerleşmiş bir Batı olduğunu dikkate alırsak, bu hususu kavramamız kolaylaşır. Mesela, Osmanlı reform sürecinde ve hatta Cumhuriyet sürecinde siyasi merkezileşmeye karşı isyanlar zaman zaman ‘kültürel/dini’ boyutu öne çıkarılsa da büyük ölçüde modern bir devlet inşasına karşı yerel iktidar ısrarının sonucuydu. Birinci Meşruiyet döneminden itibaren Türkçenin resmi dil olarak vurgulanması Batılı manada ulusçuluk fikrinin gelişmesi yanı sıra ve daha önemlisi Parlamentarizmin benimsenmesinin zorunlu bir sonucuydu. Diğer taraftan, Meclisi Mebusan’ı tatil eden II. Abdülhamid dönemi modernleşmesi de eğitimin yaygınlaştırılması ve modern bürokrasinin geliştirilmesinin sonucu olarak ‘Türkçe’leşmeyi zorunlu kılıyordu. Özetle, Türkiye’de modernleşme süreci üzerine mevcut yaklaşımların yeniden gözden geçirilmesinin bu olguyu kavramamız açısından önemli olduğunu düşünüyorum.

Anahtar Kelimeler: Süreklilik ve Kopuş, Kültürel Yabancılaşma, Osmanlı-Türkiye Modernleşmesi, Batılılaşma.

Identity, Interaction, and the Dynamics of Modernisation in Turkish Thought from the Perspective of Westernisation

Assist. Prof. Ahmet Köroğlu / İstanbul University / Türkiye

Abstract

This work examines the concepts of “indigeneity” and “nationality” in contemporary Turkish thought within the framework of the Westernisation process and intellectual interactions. The primary aim of the study is to analyze the role of these interactions—intensifying particularly since the nineteenth century—in the formation and transformation of Turkish thought, and to explore their relationship with debates on indigeneity. In this context, it is argued that intellectual borrowings from the West, from the Tanzimat period to the Republican era, were not merely acts of technical transfer; rather, they functioned as carriers of new modes of thought, ideological orientations, and cultural codes.

The study contends that the concepts of indigeneity and nationality are not fixed and homogeneous categories; instead, they are dynamic constructs that acquire multiple meanings depending on ideological, historical, and social contexts. Indigeneity is defined not simply as an inward-looking or static ideology, but as a dynamic stance and a form of cultural defense developed against alienation, artificiality, and the “other.” It is demonstrated that various ideological currents in Turkish thought—such as nationalism, conservatism, Islamism, and socialism—have all developed, albeit in different ways, through interaction with external intellectual traditions. This situation is inherent to the nature of intellectual production and renders the shaping of Turkish thought through cultural interactions during the modernisation period inevitable.

In conclusion, the study argues that debates on indigeneity and nationality in Turkish thought should be evaluated not through absolute criteria, but within the framework of historical processes, networks of interaction, and ideological positioning. It further emphasizes that external influences do not render thought “non-indigenous” or “non-national”; on the contrary, such interactions have played a vital and continuous role in the development of Turkish thought.

Keywords: Indigeneity, Nationality, Turkish Thought, Westernisation..

Batılılaşma Perspektifinden Türk Düşüncesinde Kimlik, Etkileşim ve Modernleşme Dinamikleri

Dr. Ahmet Köroğlu / İstanbul Üniversitesi / Türkiye

Özet

Bu çalışma, çağdaş Türk düşüncesinde “yerlilik” ve “millilik” kavramlarını Batılılaşma serüveni ve düşünsel etkileşimler çerçevesinde ele almaktadır. Çalışmanın temel amacı, özellikle 19. yüzyıldan itibaren yoğunlaşan bu etkileşimin Türk düşüncesinin oluşumu ve dönüşümündeki rolünü incelemek ve bu sürecin yerlilik tartışmalarıyla ilişkisini ortaya koymaktır. Bu bağlamda, Tanzimat’tan Cumhuriyet dönemine uzanan süreçte Batı’dan yapılan fikri alımlamaların yalnızca teknik bir aktarım faaliyeti olmadığı, aksine yeni düşünce biçimlerinin, ideolojik yönelimlerin ve kültürel kodların taşıyıcısı olduğu savunulmaktadır.

Makale, yerlilik ve millilik kavramlarının sabit ve homojen kategoriler olmadığını; ideolojik, tarihsel ve toplumsal bağlamlara göre değişen, çoğul anlamlar taşıyan dinamik yapılar olduğunu ileri sürmektedir. Yerlilik, çalışmada yalnızca içe kapalı veya statik bir ideoloji olarak değil; yabancılaşmaya, yapaylığa ve “öteki”ne karşı geliştirilen dinamik bir duruş ve kültürel bir korunma zırhı olarak tanımlanmaktadır. Türk düşüncesinde milliyetçilik, muhafazakârlık, İslamcılık ve sosyalizm gibi farklı ideolojik akımların her birinin, farklı biçimlerde de olsa, dış düşünce dünyalarıyla etkileşim içinde geliştiği gösterilmektedir. Bu durum, düşünsel üretimin doğası gereği olup, Türk düşüncesinin modernleşme döneminde kültürel etkileşimler üzerinden şekillenmesini kaçınılmaz kılmaktadır.

Sonuç olarak çalışma, Türk düşüncesinde yerlilik ve millilik tartışmalarının, mutlak ölçütler üzerinden değil; tarihsel süreçler, etkileşim ağları ve ideolojik konumlanışlar çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiğini ortaya koymakta ve dışal etkileşimlerin düşüncüyü “yerli ve milli” olmaktan çıkarmadığını; aksine bu etkileşimlerin Türk düşüncesinin gelişim sürecindeki hayati önemini ve sürekliliğini vurgulamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yerlilik, Millilik, Türk Düşüncesi, Batılılaşma.

From Empire to Nation-State: Ottoman and Republican Modernisations in the Colonial Age

Prof. Yasin Aktay / Ankara Yıldırım Beyazıt University / Türkiye

Abstract

This study approaches the modernisation process extending from the Ottoman Empire to the Republic not as a continuation of the same line, but as a paradigmatic shift regarding the very nature of "contemporaneity" (çağdaşlaşma). The fundamental claim is that Ottoman modernisation possessed a selective, instrumental, and sovereignty-centered character, whereas Republican modernisation pivoted toward a more holistic, normative framework that prioritized cultural transformation.

The Ottoman Empire, particularly starting from the Tanzimat (Reorganisation) period, imported modern institutions to compensate for military, administrative, and economic decline relative to the West; however, it sought to conduct this process within its own political will. Modernisation here was essentially a pragmatic choice aimed at increasing state capacity, overcoming technological backwardness, and maintaining international competitiveness. Consequently, it was possible to adopt Western techniques, institutional organisations, and scientific knowledge without viewing Western cultural codes, social identity, or lifestyle as a mandatory model.

In the Republican era, however, the axis of modernisation shifted significantly. Modernisation was no longer merely a project of technical and institutional progress, but became a project to construct a new society, a new identity, and a new lifestyle. In this context, the West was positioned—beyond its technological superiority—as the source of civil norms and the legitimate way of life; cultural transformation superseded technical transformation. Reforms ranging from dress and language to law and daily life served as concrete indicators of this new orientation.

The study compares these two distinct styles of modernisation within the global hierarchies of the colonial age and argues that the Turkish experience offers a unique example for the literature on non-Western modernities. Ultimately, the discussion asserts that the difference between the Ottoman's selective modernisation and the Republic's transformative modernisation represents not just a change in regime, but a radical shift in mentality regarding the meaning of modernity itself.

Keywords: Ottoman Modernisation, Republican Modernisation, Cultural Transformation, Nation-State.

İmparatorluktan Ulus-Devlete: Kolonyal Çağda Osmanlı ve Cumhuriyet Modernleşmeleri

Prof. Yasin Aktay / Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi / Türkiye

Özet

Bu çalışma Osmanlı'dan Cumhuriyet'e uzanan modernleşme sürecini aynı çizginin devamı olarak değil, çağdaşlaşmanın mahiyeti bakımından ortaya çıkan paradigmatik bir yön değişimi olarak ele almaktadır. Temel iddia, Osmanlı modernleşmesinin seçici, araçsal ve egemenlik merkezli bir karakter taşıdığı; Cumhuriyet modernleşmesinin ise daha bütüncül, normatif ve kültürel dönüşümü öncelayan bir çerçeveye yöneldiğidir. Osmanlı İmparatorluğu, özellikle Tanzimat'tan itibaren Batı karşısındaki askeri, idari ve ekonomik gerilemeyi telafi etmek amacıyla modern kurumları ithal etmiş, ancak bu süreci kendi siyasal iradesi içinde yürütmeye çalışmıştır. Burada modernleşme, temelde devlet kapasitesini artırmak, teknolojik geri kalmışlığı aşmak ve uluslararası rekabet gücünü korumak amacıyla yapılan pragmatik bir tercihtir. Bu nedenle, Batı'nın kültürel kodlarını, toplumsal kimliğini veya yaşam tarzını zorunlu bir model olarak görmeksizin Batılı teknikleri, kurumsal organizasyonları ve bilimsel bilgiyi benimsemek mümkün olabilmektedir.

Cumhuriyet döneminde ise modernleşmenin eksenini belirgin bir şekilde kaymıştır. Modernleşme, artık yalnızca teknik ve kurumsal bir ilerleme projesi olmaktan çıkmış, yeni bir toplum, yeni bir kimlik ve yeni bir yaşam tarzı inşa etme projesine dönüşmüştür. Bu bağlamda Batı, sadece teknolojik üstünlüğünün ötesinde, medeni normların ve meşru yaşam biçiminin kaynağı olarak konumlandırılmış; kültürel dönüşüm teknik dönüşümün önüne geçmiştir. Kılık kıyafetten dile, hukuktan gündelik yaşama uzanan inkılaplar, bu yeni yönelimin somut göstergeleridir.

Çalışma, kolonyal çağın küresel hiyerarşileri içinde bu iki farklı modernleşme tarzını mukayese etmekte ve Türkiye deneyiminin Batı dışı moderniteler literatürü için özgün bir örnek sunduğunu savunmaktadır. Sonuç olarak tartışma, Osmanlı'nın seçici modernleşmesi ile Cumhuriyet'in dönüştürücü modernleşmesi arasındaki farkın, sadece bir rejim değişikliği değil, aynı zamanda modernitenin bizatihi anlamına ilişkin köklü bir zihniyet kırılmasını temsil ettiğini ileri sürmektedir.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Modernleşmesi, Cumhuriyet Modernleşmesi, Kültürel Dönüşüm, Ulus-Devlet.

Higher Education in Modern Türkiye: The Rockefeller and Ford Foundations

Prof. Ali Erken / Marmara University / Türkiye

Abstract

This paper examines the influence of American institutions on education policies in Republican-era Türkiye, specifically focusing on the Rockefeller Foundation, the Ford Foundation, and Robert College. The study aims to historically analyze the activities of these institutions from the late Ottoman period extending into the Cold War years. The involvement of the relevant organisations in fields such as medicine, engineering, basic sciences, and the humanities within Türkiye will be discussed.

Within this framework, the paper will address the roles played by these foundations and the College in the establishment and development of leading educational institutions in modern Türkiye, including Boğaziçi University, Hacettepe University, Middle East Technical University (METU), and Ankara Science High School. Finally, the relationship between these activities, the Cold War era, and the interests of American foreign policy will be evaluated.

Keywords: Education Policies, Rockefeller Foundation, Modern Türkiye, Cold War.

Modern Türkiye'de Yükseköğretim: Rockefeller ve Ford Vakıfları

Prof. Ali Erken / Marmara Üniversitesi / Türkiye

Özet

Bildiri Amerikan kurumlarının Cumhuriyet dönemi Türkiye'sindeki eğitim politikaları üzerindeki etkisini Rockefeller Vakfı, Ford Vakfı ve Robert Koleji özelinde ele alacaktır. Bildiri, bu kurumların Osmanlı'nın son döneminden Soğuk Savaş yıllarına uzanan faaliyetlerini tarihsel açıdan incelemeyi amaçlamaktadır. İlgili kurumların tıp, mühendislik, temel ve beşeri bilimler gibi alanlarda Türkiye'deki faaliyetleri tartışılacaktır. Bu çerçevede, Boğaziçi Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi ve Ankara Fen Lisesi gibi modern Türkiye'nin önde gelen eğitim kurumlarının kuruluş ve gelişim süreçlerinde vakıfların ve Koleji'nin oynadığı role değinilecektir. Son olarak, bu faaliyetlerin Soğuk Savaş dönemi ve Amerikan dış politikası çıkarlarıyla ilişkisi değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim Politikaları, Rockefeller Vakfı, Modern Türkiye, Soğuk Savaş.

The Century of Higher Education in the Republic: The Historical Course of Organizational Transformation, Governance, and Autonomy (1923–2023)

Prof. Alim Arlı / Marmara University / Türkiye

Abstract

The first century of the Republic constitutes one of the distinctive facets of Türkiye's modernisation journey, and higher education has been both the subject and object of that journey. The century-long transformation stretching from the dissolution of the Darülfünun tradition in 1933 to the first quarter of the twenty-first century is composed of multiple layers. Beyond the quantitative growth of higher education, it is a history of explicit and implicit negotiation in which the relationship between the state and academia, the concept of autonomy, and the plurality of institutional forms have been continuously redefined. This history also makes visible the connections between the epistemological orientations and preferences of Republican modernisation and its institutional practices.

In order to make sense of the century-long transformation between 1923 and 2023, I will attempt to read three layers of data and analysis together: (i) the normative dimensions of organizational change, based on the principal laws, statutory decrees, and Constitutional Court rulings governing higher education; (ii) discursive constructions derived from a systematic review of development plans, Council of Higher Education (YÖK) strategy documents, and major policy reports; and (iii) a quantitative mapping of one hundred years of higher education statistics — including numbers of students, faculty members, and universities, along with indicators of institutional diversity. This three-layered reading renders empirically visible the tensions within the higher education dimension of modernisation.

The analysis reveals that the system followed a four-period trajectory: (I) Ministerial Control and Establishment (1923–1946), (II) Academic Autonomy and Institutional Pluralization (1946–1973), (III) An Attempt at Limited Rationalization (1973–1981), and (IV) Mass Expansion under Centralized Control (1981–2023).

The first finding to be shared in the presentation concerns the logic of system-level structuring in higher education. Viewed through Burton Clark's triangle of academic coordination, the system was positioned close to the academic oligarchy corner during Periods II and III, while in Period IV it shifted toward an inner zone oscillating between a state-academia hybrid (the YÖK framework) and a market-academia hybrid (foundation universities). Second, in terms of the development of legal norms, the definition of autonomy reached its broadest formulation in the 1946–1973 period, only to become progressively ambiguous vis-à-vis the state and the market in subsequent decades. Third, in the expansion of higher education, policy construction was successively dominated by foreign expert opinion, then centralized bureaucratic planning, and during the YÖK period by policy-making produced under strong academic-political oversight. The framework of growth policy changed with the 1982 reform, through which the university form became the dominant institutional type in higher education and academies and higher schools were abolished. Across the different periods of Republican modernisation, higher education initially developed along a pluralist institutional plane, but as the dominance of centralizing legislation consolidated, this tendency gave way to uniformity.

The presentation will attempt to draw an organizational and institutional panorama of Republican-era higher education, drawing on legal texts, policy construction documents, and official statistics. A range of discussions will be conducted on the tensions that have persisted throughout the century-long transformation — centralized control versus academic autonomy, uniformity versus plurality, and the local versus the universal.

Keywords: Higher Education, Republican Modernisation, Organizational Transformation, Academic Autonomy.

Cumhuriyet'in Yükseköğretim Asrı: Örgütsel Dönüşüm, Yönetişim ve Özerkliğin Tarihi Seyri (1923–2023)

Prof. Alim Arlı / Marmara Üniversitesi / Türkiye

Özet

Cumhuriyet'in ilk yüzyılı, Türkiye'nin modernleşme serüveninin özgün veçhelerinden birini oluşturur ve yükseköğretim bu serüvenin hem öznesi hem nesnesi olmuştur. Darülfünun geleneğinin 1933'teki tasfiyesinden yirmi birinci yüzyılın ilk çeyreğine kadar uzanan asırlık dönüşüm çeşitli katmanlardan oluşur. Yükseköğretimin nicel büyümesinin yanı sıra devlet ve akademi ilişkisi, özerklik kavramının ve kurumsal biçim çoğulluğunun sürekli yeniden tarif edildiği açık ve örtük bir müzakere tarihidir. Bu tarih, Cumhuriyet modernleşmesinin epistemolojik yönelim ve tercihleri ile kurumsal pratikleri arasındaki bağları da görünür kılar.

1923–2023 arasındaki yüzyıllık dönüşümü anlamlandırmak için üç veri ve tahlil katmanını birlikte okumayı deneyeceğim: (i) yükseköğretimi düzenleyen temel kanunlar, kanun hükmünde karnameler ve Anayasa Mahkemesi kararlarına dayalı olarak örgütsel değişimin normatif boyutları; (ii) kalkınma planları, YÖK strateji belgeleri ve temel politika raporlarının sistemli olarak gözden geçirilmesine dayalı söylemsel inşalar; (iii) bir asırlık yükseköğretim istatistiklerinin — öğrenci, öğretim üyesi, üniversite sayıları ve kurumsal çeşitlilik göstergeleri — nicel haritalanması. Üç katmanlı okuma, modernleşmenin yükseköğretim ayağındaki gerilimleri ampirik olarak görünür kılmaktadır.

Analiz, sistemin dört dönemli bir seyir izlediğini ortaya koymaktadır: (I) Bakanlık Kontrolündeki Kuruluş (1923–1946), (II) Akademik Özerklik ve Kurumsal Çoğullaşma (1946–1973), (III) Sınırlı Akılcılaştırma Denemesi (1973–1981) ve (IV) Merkezi Denetime Dayalı Kitleselleşme (1981–2023).

Sunumda paylaşılacak bulgulardan ilki, yükseköğretimin sistem düzeyinde yapılanma mantığıdır. Burton Clark akademik eşgüdüm üçgeninde bakıldığında, sistem II. ve III. Dönemlerde akademik oligarşi köşesine yakın konumlanırken, IV. Dönemde devlet-akademi melezi (YÖK çerçevesi) ile piyasa-akademi melezi (vakıf üniversiteleri) arasında salınan bir iç bölgeye kaymıştır. İkinci olarak, hukuki norm gelişiminde özerkliğin tanımı 1946-1973 döneminde en geniş tanımına erişirken, sonraki on yıllarda devlet ve piyasa karşısında sürekli muğlaklaşmıştır. Üçüncü olarak, yükseköğretimin genişlemesinde önce yabancı uzman görüşü, sonrasında merkezi bürokratik planlama ve YÖK döneminde ise güçlü akademik-siyasi denetim altında üretilen siyasa inşası egemen olmuştur. Üniversite formunun yükseköğretimde egemen forma dönüştüğü ve akademilerin ve yüksekokulların kaldırıldığı 1982 reformuyla büyüme politikasının çerçevesi değişmiştir. Cumhuriyet modernleşmesinin farklı dönemlerinde yükseköğretim kurumsal biçimler açısından önce çoğulcu bir düzlemde gelişmiş ancak merkezi kanunların egemenliği pekiştikçe bu eğilim tekdüzeleşmiştir.

Sunumda hukuki metinler, siyasa inşası metinleri ve resmi istatistiklerden hareketle Cumhuriyet dönemi yükseköğretiminin örgütsel ve kurumsal bir panoraması çizilmeye çalışacaktır. Yüzyıllık dönüşümün ardında süreklilik arz eden gerilimler — merkezi kontrol ile akademik özerklik, tekdüzellik ile çoğulluk, yerlilik ile evrensellik — üzerinde çeşitli tartışmalar yürütülecektir.

Anahtar Kelimeler: Yükseköğretim, Cumhuriyet Modernleşmesi, Örgütsel Dönüşüm, Akademik Özerklik.

The Muradyan College of Venice in Ottoman Modernisation: Transnational Intellectual Networks and the Circulation of Knowledge

Prof. Yıldız Deveci Bozkuş / Ankara University / Türkiye

Abstract

The Muradyan College, operating in Venice during the Ottoman modernisation process, created a multidimensional sphere of intellectual and cultural interaction between the Ottoman Empire and Europe. The Armenian students educated there became one of the Ottoman Empire's intellectual gateways to the West through the connections they established with other centers of learning in Europe. The high-quality education provided at the Muradyan College laid the groundwork for the emergence of a well-equipped class of intellectuals in fields as diverse as language, literature, philosophy, law, economics, and theology. Upon returning to Ottoman lands, these intellectuals contributed directly to the modernisation process by taking up senior bureaucratic and intellectual positions.

This study aims to examine the role of the Muradyan College in Ottoman modernisation within the framework of transnational intellectual networks and the circulation of knowledge. The research is based on qualitative historical analysis of educational records and printed works from the period. The college's founding, curriculum, student profile, and the career paths of its graduates have been examined, and the international distribution of educational networks and their relationship to the political conjuncture of the era have been analyzed.

The findings demonstrate that the Muradyan College was not merely an educational institution, but also a multilayered center of intellectual production and transmission that helped shape Ottoman modernisation. The intellectuals trained at the college are shown to have exerted tangible influences on the Ottoman bureaucracy, cultural life, and processes of intellectual transformation. In this context, the study reveals that Ottoman modernisation was shaped not only by centrally driven reforms, but also through cross-border intellectual interactions and educational networks. The case of the Muradyan College offers an important model for understanding East-West interaction, the circulation of knowledge, and alternative modernisation experiences within Turkish modernisation.

Keywords: Ottoman modernisation, Muradyan College, Educational Institutions, Intellectual Networks.

Osmanlı Modernleşmesinde Venedik Muradyan Koleji: Transnasyonel Entelektüel Ağlar ve Bilgi Dolaşımı

Prof. Yıldız Deveci Bozkuş / Ankara Üniversitesi

Özet

Osmanlı modernleşme sürecinde Venedik'te faaliyet gösteren Muradyan Koleji, Osmanlı ile Avrupa arasında çok yönlü bir düşünsel ve kültürel etkileşim alanı oluşturmuştur. Burada yetişen Ermeni öğrenciler, Avrupa'daki diğer eğitim merkezleriyle kurdukları ilişkiler aracılığıyla Osmanlı'nın Batı'ya açılan entelektüel kapılarından biri hâline gelmiştir. Muradyan Koleji'nde verilen yüksek nitelikli eğitim, burada yetişen bireylerin dil, edebiyat, felsefe, hukuk, iktisat ve teoloji gibi farklı alanlarda donanımlı bir aydın sınıf olarak ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Bu aydınlar, Osmanlı topraklarına döndüklerinde üst düzey bürokratik ve entelektüel pozisyonlarda görev alarak modernleşme sürecine doğrudan katkı sağlamışlardır. Bu çalışma, Muradyan Koleji'nin Osmanlı modernleşmesindeki rolünü transnasyonel entelektüel ağlar ve bilgi dolaşımı çerçevesinde incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırma eğitim kayıtları ve dönemin basılı eserlerinin nitel tarihsel analizine dayanmaktadır. Kolejin kuruluşu, eğitim programı, öğrenci profili ve mezunlarının kariyer yolları incelenmiş; eğitim ağlarının uluslararası dağılımı ve dönemin politik konjonktürü ile ilişkisi analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular, Muradyan Koleji'nin yalnızca bir eğitim kurumu değil, aynı zamanda Osmanlı modernleşmesine yön veren çok katmanlı bir entelektüel üretim ve aktarım merkezi olduğunu göstermektedir. Kolejde yetişen aydınların Osmanlı bürokrasisi, kültürel hayatı ve düşünsel dönüşüm süreçleri üzerinde belirgin etkiler yarattığı tespit edilmiştir. Bu bağlamda çalışma, Osmanlı modernleşmesinin yalnızca merkezî reformlarla değil, aynı zamanda sınır aşan entelektüel etkileşimler ve eğitim ağları aracılığıyla şekillendiğini ortaya koymaktadır. Muradyan Koleji örneği, Türk modernleşmesinde Doğu-Batı etkileşimi, bilgi dolaşımı ve alternatif modernleşme deneyimlerinin anlaşılması açısından önemli bir model sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı modernleşmesi, Muradyan Koleji, Eğitim Kurumları, Entelektüel Ağlar.

Developmentalist Reason And Secular Power in Cold War Türkiye

Assist. Prof. Bilal Ali Kotil / Marmara University / Türkiye

Abstract

Fehmi Yavuz, who served as dean at the Faculty of Political Science between 1958-60 and was a member of the Constituent Assembly after May 27th, recounts his life, which he describes as “a village teacher's passage through a difficult period,” in his 1985 memoirs. In these memoirs, he provides information about the development of public administration discipline in Türkiye after 1945 and devotes considerable space to “religious matters,” which he says were of particular interest to him throughout his career. Yavuz argues that if the understanding of religion in Türkiye had remained solely “within the framework of belief,” Islam, like “the various inconsistencies in people's leisure time,” could have been tolerated. However, referencing Niyazi Berkes's statement, “for centuries, we have [only] planned the afterlife,” he clearly reveals his distance from an understanding of Islam that goes beyond simple belief and determines daily life practices. This presentation, focusing on the discipline of public administration—an example of practical science shaped within the transnational networks of the Cold War and presented as a prescription for the development of “backward” countries like Türkiye—asks the following question: what kind of secular power does the developmentalist reason, evolving from a law-based civil service education to a biopolitical understanding, construct? At the heart of this post-1945 developmentalist problem lies the village issue. Bringing prosperity to peasants also means securing them from the threat of communism. Thus, the new social sciences came to view the peasantry not merely as subjects to be governed, but as a population whose souls were to be repaired and rendered capable of self-government. This presentation traces how this developmentalist reason, supposedly free from ideology, established a new secular grammar and produced a moral subject in Cold War Türkiye.

Keywords: Cold War, Development, Secular Power, Public Administration.

Soğuk Savaş Türkiye'sinde Kalkınmacı Akıl ve Seküler İktidar

Dr. Bilal Ali Kotil / Marmara Üniversitesi / Türkiye

Özet

1958-60 yılları arasında Mülkiye'de dekanlık yapan, 27 Mayıs sonrası Kurucu Meclis üyeliğinde bulunan Fehmi Yavuz, “bir köy öğretmeninin darboğazdan geçişi” olarak nitelendirdiği yaşamını anlattığı 1985 tarihli anılarında hem Türkiye'de 1945 sonrası kamu yönetimi disiplininin gelişimi hakkında bilgiler aktarır hem de kariyeri boyunca özel ilgisinin olduğunu söylediği “din konuları”na geniş yer ayırır. Türkiye'de din anlayışı sadece “inanç çerçevesi içinde kalsa idi,” der Yavuz, “insanların ... boş zamanı değerlendirme alanında[kı] türfü tutarsızlıkları” gibi İslâm da hoş görülüp geçilebilirdi. Fakat Niyazi Berkes'in “biz yüzyıllar boyu ahreti planladık” ifadesine referansla, sade inancın ötesine geçen ve gündelik yaşam pratiklerini belirleyen bir İslâm anlayışına mesafesini açıkça ortaya koyar. Bu sunum, Soğuk Savaş'ın ulus aşırı ağlarında şekil almış ve Türkiye gibi “geri kalmış” ülkelerin kalkınmasında bir reçete olarak sunulmuş pratik bilimin örneklerinden biri olan kamu yönetimi disiplini merkeze alarak şu soruyu sorar: hukuk temelli bir mülkiye eğitiminden biyopolitik bir anlayışa evrilen kalkınmacı akıl ne tür bir seküler iktidarı inşa eder? 1945 sonrası bu kalkınmacı problematiğin temelinde köy sorunu yer alır. Köylüyü refaha ulaştırmak aynı zamanda onu komünizm tehlikesinden güvene almak demektir. Böylece davranışsalcılığa dayalı yeni sosyal bilim, köylüyü sadece yönetilecek bir uyruk değil, ruhları tamir edilecek ve kendi kendini yönetebilecek bir nüfus olarak görür. Sunum, ideolojiden ârî olduğu düşünülen bu kalkınmacı aklın nasıl yeni bir seküler grameri yerleştirdiğinin ve Soğuk Savaş Türkiye'sinde nasıl bir ahlak öznesi ürettiğinin izini sürmektedir.

Anahtar Kelimeler: Soğuk Savaş, Kalkınma, Seküler İktidar, Kamu Yönetimi.

From the Tanzimat to the Republic: Economic Modernisation Ideas and Practices

Prof. Coşkun Çakır / İstanbul University / Türkiye

Abstract

Ottoman-Turkish modernisation encompasses not only a political dimension but also an economic and social one. After sustaining the existing order for centuries, the classical Ottoman system lost its flexibility and found itself confronted with a crisis. Debates over the sources and causes of this crisis continued for long decades, and ultimately a number of reform projects were put into practice, among them a substantial array of economic reforms. When measured against the innovations that reached their peak with the Tanzimat, the nineteenth century can genuinely be called a century of reform. The debates that had begun to take root in the world of economic thought prior to the Tanzimat took concrete form in the second half of the century. These ideas, which originated in Europe and spread to the Ottoman Empire as they did to other countries, were not confined to the writings of intellectuals and bureaucrats alone — they also found a significant place at the academic level. Debates between free trade and protectionism proved decisive in shaping priorities around agricultural and industrial policy. At the same time, economic institutions modeled on Western examples were established and developed in rapid succession. A wide range of actors came into play, from assemblies and ministries to modern budget-making, domestic and foreign banks, railways, and joint-stock companies. Through economic activities conducted via these new institutions, the state became more tightly integrated into the international economy and gradually became part of the world economic system. Countless individuals, works, and institutions played a role in this story. In short, Ottoman-Turkish modernisation can in one sense be read and approached as Ottoman-Turkish economic modernisation.

Keywords: Economic Modernisation, Tanzimat, Economic Reforms, Ottoman Empire.

Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Ekonomik Modernleşme: Düşünceler Ve Uygulamalar

Prof. Coşkun Çakır / İstanbul Üniversitesi / Türkiye

Özet

Osmanlı-Türk modernleşmesi siyasal olduğu kadar ekonomik ve toplumsal bir muhtevayı da içinde barındırır. Klasik Osmanlı sisteminin var olan nizamı/düzeni yüzlerce yıl devam ettikten sonra esnekliğini yitirmiş ve bir buhranla/krizle karşı karşıya kalmıştır. Krizin kaynağı ve nedenleri konusunda yapılan tartışmalar da uzun on yıllar boyunca sürmüş ve nihayet birçok ıslahat/reform projesi hayata geçirilmiştir. Bunlar içinde çok sayıda ekonomik reform da yer almıştır. Tanzimatla birlikte şahikasına ulaşan yenilikler esas alındığında on dokuzuncu yüz yıl bir reformlar yüzyılı olmuştur. Esas itibarıyla Tanzimat'tan önce iktisadi zihniyet dünyasında filizlenen tartışmalar yüzyılın ikinci yarısında ete kemiğe bürünmüştür. Avrupa'da doğan ve diğer ülkeler gibi Osmanlıya da sirayet eden bu düşünceler sadece aydın ve bürokrat kesimin yazıp çizdiği bir çerçeveye sınırlı kalmamış akademik düzeyde de kendisine önemli bir yer bulmuştur. Serbestilik-himayecilik tartışmaları tarım-sanayi politikaları önceliği konusunda belirleyici olmuştur. Öte taraftan batılı örnekleri esas alınarak kurulan ve geliştirilen ekonomik kuruluşlar hızla çoğalmıştır. Meclislerden bakanlıklara, modern bütçe yapımından yerli-yabancı bankalara, demiryollarından anonim şirketlere uzanan birçok aktör devreye girmiştir. Bu yeni kurumlar üzerinden yürütülen iktisadi faaliyetlerle devlet uluslararası ekonomiye daha sıkı eklenmiş ve giderek dünya ekonomik sisteminin bir parçası olmuştur. Kuşku yok ki bu hikayede çok sayıda kişi, eser, kurum rol almıştır. Özetle Osmanlı-Türk modernleşmesi bir anlamda Osmanlı-Türk ekonomik modernleşmesi olarak da okunabilir, ele alınabilir.

Anahtar Kelimeler: Ekonomik Modernleşme, Tanzimat, Ekonomik Reformlar, Osmanlı İmparatorluğu.

The New Faces of Development in Türkiye's Century

Prof. Mehmet Babacan / Marmara University / Türkiye

Abstract

This paper will discuss the short-, medium-, and long-term strategy of Türkiye in the second quarter of the twenty-first century - a country whose approach to economic policy has historically been characterized as a hybrid between central planning and liberalism in terms of its experience with economic modernisation and development.

In the short to medium term, the paper will address the importance of Türkiye's local and regional integration - particularly with regard to industrialization and trade policies - as well as the need to raise productivity in currently low-efficiency sectors and to increase Türkiye's share of regional and global value chains by expanding added value.

In the long term, a comparative analysis will be conducted between Türkiye and its peers among developing market economies and advanced countries, focusing on the transformative impact of digitalization, the construction of artificial intelligence infrastructure, and the positioning of next-generation sectors built on AI - including the supply of labor for these sectors - alongside the opportunities and costs of green transition, all within the framework of a globally shared commitment to a sustainable future.

Keywords: Economic Modernisation, Trade Policies, Digitalization, Green Transition.

Türkiye Yüzyılında Kalkınmanın Yeni Yüzleri

Prof. Mehmet Babacan / Marmara Üniversitesi / Türkiye

Özet

Bu tebliğde iktisadi modernleşme ve kalkınma tecrübesi bakımından tarihsel olarak merkezi planlama-liberalizm arasında hibrit olarak nitelendirilebilecek bir politika yaklaşımına sahip Türkiye'nin 21.yy'ın ikinci çeyreğinde kısa-orta ve uzun vadeli stratejisi tartışılacaktır.

Kısa-orta vadede sanayileşme ve ticaret politikaları başta olmak üzere Türkiye'nin yerel ve bölgesel entegrasyonu ile mevcut düşük verimli sektörlerin verimini artırması ve katma değeri büyütürken bölgesel, küresel değer zincirlerinden aldığı payı artırmasının önemine değinilecektir.

Uzun vadede ise başta dijitalleşmenin dönüştürücü etkisi, yapay zekanın inşası ve yapay zeka temelinde yükselen gelecek nesil sektörlerin konumuyla birlikte bu sektörler için işgücünün temini olmak üzere küresel ölçekte sürdürülebilir bir gelecek ortak paydasından hareketle yeşil dönüşümün imkan ve maliyeti bağlamında Türkiye'nin muadil gelişen piyasa ülkeleri ve gelişmiş ülkelerle mukayeseli bir analizi yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: İktisadi Modernleşme, Ticaret Politikaları, Dijitalleşme, Yeşil Dönüşüm.

Abstract

Development is defined as the process by which a country undergoes social, cultural, and economic transformation - changing its production processes in order to improve welfare and raise living standards. This structural transformation generally aims to bring less developed or developing countries up to the living standards of advanced countries, and if possible to surpass them. Viewed from this angle, development is essentially the effort of less advanced countries to resemble developed ones. Accordingly, development manifests - regardless of political structure, religious belief, or economic model - as the striving of nations to transform themselves into and converge with developed countries. Modernisation theory, which holds that Western-style development is universal, emphasizes that the transformation of traditional structures in less developed societies is a prerequisite for development. The international order that emerged after World War II, and in particular the efforts of the two poles of the bipolar Cold War world to consolidate their respective spheres of hegemony, brought new dynamism to debates on economic development. Similarly, the liberal economic policies proposed by the institutional structures of the international economic order- and implemented in many developing countries in response to the stagnation caused in advanced economies by the oil crises of the 1970s - pushed development thinking and practice into the background while foregrounding the determination of the economic sphere by market forces. Thus, shifts and transformations in economic theory, thought, and policy shaped the framework of international economic policy as much as they profoundly influenced the implementation of national economic policies.

The search for economic policy in the early years of the Republic of Türkiye was shaped by the economic and political legacy inherited from the Ottoman Empire, the political preferences of the founding cadres, and international economic developments. In other words, the economic policy understanding of Türkiye's founding years was built upon the traumas created by the economic and political factors held responsible for the decline, collapse, and contraction of the Ottoman state; the political-economic constraints those traumas generated; the degree to which the founding cadres responded to those traumas; and the political positioning the new state sought to achieve in the international arena. Westernization and modernisation - which formed the fundamental dynamic and framework of the radical reforms carried out in social, cultural, and political spheres - also drew the boundaries of economic policy sharply. Consequently, the economic policies adopted in the first decade following the founding years oscillated within limits set by the political preferences of the founding cadres and in accordance with the international economic and political conjuncture. The traumas and constraints inherited from the Ottoman Empire functioned as a second, narrower boundary operating within the broader limits of modernisation.

After World War II, competition with the Soviet Union, the Cold War, and the great powers' pursuit of influence in newly independent countries gave rise to an understanding that the welfare levels and living standards of these countries needed to be rapidly improved through economic policy. In the postwar period, the literature on development economics and strategies for economic growth began to feature more prominently on the agenda of economists and policymakers. Türkiye's economic development strategy was implemented through the state's active and planned participation - mobilizing its own internal dynamics through planned development - within the limits set by the international economic order. Within this general framework, Türkiye sought at every opportunity to leverage its geoeconomic advantages in accordance with its own needs and international economic conditions.

In democracies, governments tend to prioritize economic growth because of their focus on general elections, whereas development requires long-term, deliberate policies. Over the past quarter century, Türkiye has accelerated its progress while remaining within a democratic framework, maintaining a short-term growth objective alongside a long-term development strategy, through a leader-driven, multi-sectoral, multi-layered, and multidimensional development approach.

Keywords: Economic Modernisation, Planned Development, Market Economy, Economic Growth

Özet

Kalkınma, bir ülkenin sosyal, kültürel ve iktisadi açıdan dönüşüm geçirerek ve üretim süreçlerini değiştirerek refah artışını ve yaşam standartlarını iyileşmesi şeklinde tanımlanır. Bu yapısal dönüşüm, genellikle az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerin gelişmiş ülkelerin yaşam standardına ulaşması ve mümkünse de geçmesini hedefler. Bu pencereden bakıldığında, kalkınma özünde gelişmişlik seviyesi geride olan ülkelerin gelişmiş ülkelere benzeme gayreti olarak ortaya çıkar. Dolayısıyla, kalkınma, siyasi yapı, dini inanç ve iktisadi modelden bağımsız olarak, diğer ülkelerin gelişmiş ülkelere dönüşme ve başkalaşma gayreti olarak ortaya çıkar. Batı tarzı kalkınmanın evrensel olduğunu savunan modernleşme teorisi, kalkınmışlık için az gelişmiş toplumların geleneksel yapıların değişimi ve dönüşümünün zorunlu olduğunu vurgular. Özellikle II. Dünya Savaşı sonrası oluşan uluslararası düzen, soğuk savaş ortamında iki kutuplu dünyanın kutup başlarının kendi hegemonik alanlarını oluşturma gayretleri, iktisadi kalkınma tartışmalarına yeni bir dinamizm getirir. Yine 1970'li yıllarda yaşanan petrol krizlerinin gelişmiş ülkelerde yarattığı durgunluğu aşmaya yönelik olarak, uluslararası ekonomik düzenin kurumsal yapıları tarafından önerilen ve birçok gelişmekte olan ülkede uygulamaya başlanan liberal ekonomi politikaları kalkınma düşüncesi ve uygulamalarının arka plana atılmasına ve özellikle iktisadi alanın piyasa güçleri tarafından belirlenmesinin ön plana çıkmasına neden olmuştur. Dolayısıyla iktisat teorisi, düşüncesi ve politikasındaki değişim ve dönüşüm uluslararası ekonomi politikalarının çerçevesini belirlediği kadar ulusal ekonomi politikaları uygulamalarını da derinden etkilemiştir.

Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarındaki iktisat politikası arayışları, Osmanlı'dan devralınan iktisadi ve siyasi miras, kurucu kadronun siyasi tercihleri ve uluslararası iktisadi gelişmeler çerçevesinde şekillenmiştir. Diğer bir ifadeyle, Türkiye'nin kuruluş yıllarındaki iktisadi politika anlayışı, Osmanlı Devleti'nin gerilemesinde, çöküşünde ve küçülmesinde etkili olduğu değerlendirilen iktisadi ve siyasi nedenlerin yaratmış olduğu travmalar, bu travmaların neden olduğu ekonomi politik kısıtlar, kurucu kadroların bu travmalara tepkisi derecesi ve yeni devletin uluslararası arenada siyasi olarak hedeflediği konumlanma üzerine bina edilmiştir. Sosyal, kültürel ve siyasal alanlarda gerçekleştirilen radikal reformların temel dinamiğini ve çerçevesini oluşturan batılılaşma ve çağdaşlaşma, yani modernleşme, ekonomi politikalarının da sınırlarını sert bir şekilde çizmiştir. Dolayısıyla, kuruluş yıllarını takiben eden ilk on yılda benimsenen ekonomi politikaları, kurucu kadroların siyasal tercihlerinin belirlediği sınırlar içinde ve uluslararası ekonomi ve politik konjonktüre uygun olarak salınmıştır. Ayrıca Osmanlı'dan miras alınan travmalar ve kısıtlar, çağdaşlaşma ve modernleşme sınırının içinde daraltılmış ikinci bir sınır işlevi görmüştür.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında, Sovyetler Birliği ile yaşanan rekabet, soğuk savaş ve bağımsızlıklarını yeni kazanan ülkelerde büyük güçlerin nüfuz arayışları, bu ülkelerdeki refah seviyelerinin ve yaşam standartlarının iktisat politikalarıyla hızla iyileştirilmesinin gerektiğine yönelik bir anlayışın gelişmesine yol açmıştır. II. Dünya Savaşı sonrasında, kalkınma ekonomisi literatürü ve iktisadi gelişme stratejileri, iktisatçıların ve politika yapıcılarının gündemine daha çok gelmeye başlamıştır. Türkiye'nin iktisadi kalkınma stratejisi, devletin aktif ve planlı katılımıyla kendi dinamiklerini hareketlendirme (planlı kalkınma) ve uluslararası ekonomi düzenin belirlediği sınırlar içinde uygulanmıştır. Bu genel çerçeve içinde, Türkiye, kendi ihtiyaçları ve uluslararası ekonomik koşullar dahilinde, jeoekonomik imkanları da her fırsatta değerlendirmeye çalışmıştır.

Demokrasilerde hükümetler, genel seçimlere odaklandığı için daha çok ekonomik büyümeyi önemsemektedirler. Halbuki kalkınma uzun erimli iradi politikalar gerektirmektedir. Türkiye, son çeyrek yüzyılda, demokratik yapı içerisinde kalarak, kısa vadeli büyüme hedefi ile uzun vadeli kalkınma stratejisini bir arada yürütmektedir.

Anahtar Kelimeler: Ekonomik Modernleşme, Planlı Kalkınma, Piyasa Ekonomisi, Ekonomik Büyüme

Abstract

Looking at recent world history, we can identify two distinct routes of the phenomenon called modernisation. The first is the development that took place in the North Atlantic region, which we refer to as capitalist industrialization. The second consists of the processes of nation-building that emerged as resistance to the invasive colonialism generated by that development. Just as different political regimes accompanied these different modernisation dynamics, so too did different gender regimes emerge.

From the beginning of the twentieth century, the new gender regime created by industrial capitalism rested on the struggle for "equal work — equal pay." This also became the stage for women's mass struggle for equal rights, within which the right to equal political participation occupied an important place. Meanwhile, societies striving for independence in the face of the threat of colonization accepted that forming a modern society was only possible through becoming a modern nation-state. The gender regime underlying this kind of modernisation — the strategy of becoming a modern society through nation-building — took a different shape: rather than granting women equal political rights to participate in state-building, it focused on the sociological and cultural dimensions of nation-building. The construction of the modern nation was defined, on one hand, as the "feminine construction of society" — encompassing the acquisition of modern education, family and childcare arrangements, and modern health and hygiene practices — and this strategy opened broad spaces for women in public life. The work of building the nation-state, that is, the politics of governing the state, was in turn distinguished as a masculine mission.

The newly founded Republic of Türkiye followed a parallel evolution in the early twentieth century. The Republic was defined as a revolution in women's rights, but this "revolution" was focused on the "civil rights and representations" women would hold in marriage, family, and public life. Equal political rights that would enable women to participate in governing the state on equal terms with men — that is, "equal citizenship law" — did not become the primary focus of these reforms. This characteristic persisted not only during the founding period, defined as 1920–1945, but also throughout the multiparty political era of 1945–1980.

The period of "normalization of politics" following the 1980 military coup coincided with the development and strengthening of a global women's rights movement that also made its influence felt in Türkiye. Türkiye's signing of CEDAW (the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women) in 1985, and the efforts toward "democratization of the Republic" that began alongside Türkiye's bid for European Union membership, generated significant political momentum. The rapidly strengthening women's rights movement in Türkiye also placed the "gendering of the state" on the agenda as a fundamental problem of democracy.

From 2010 onward, this process entered a period of decline and turning inward. The failure of democratization efforts during this opening period also dashed expectations for change and democratization within political parties. This rupture, regrettably, did little to shake the practices of excluding women and women's rights politics from mainstream center-right and center-left parties (with the exception of Kurdish ethnic rights-based political parties). In the post-2010 period, we see that sufficient political alliances capable of fighting for gender equality and turning it into a struggle for democracy have not been formed. In their place, we observe the development of a gender regime that considers equality between men and women to be misguided.

Keywords: Turkish Modernisation, Women's Rights, Political Equality, Nation-Building.

Özet

Yakın dünya tarihine baktığımızda modernleşme denen olgunun iki farklı farklı rotası olduğu söyleyebiliriz. Bunlardan biri kapitalist sanayileşme dediğimiz, kuzey Atlantik coğrafyasında meydana gelen gelişmelerdir. Diğer ise, bu gelişmenin yarattığı istilacı sömürgecilğe karşı bir direnme olarak oluşan uluslaşma süreçleridir. Bu farklı modernleşme dinamiklerine eşlik eden farklı siyaset rejimleri olduğu gibi farklı cinsiyet rejimleri de ortaya çıkmıştır.

20. yüzyılın başından bu yana sanayi kapitalizminin yarattığı yeni cinsiyet rejimi, "eşit emek- eşit ücret hakkı" mücadelesine dayanıyordu. Bu durum kadınların, eşit hakları için kitlesel mücadelesine de sahne oldu. Kadınların temel insan hakları mücadelesi içinde eşit siyasal katılım hakkı da önemli bir yer tuttu. Öte yandan sömürgeleştirilme riski karşısında bağımsızlık mücadelesi vermeye çalışan toplumlar modern bir toplum oluşturmanın ancak modern bir ulus-devlet olmaktan geçtiğini kabul ediyordu. Bu tür bir modernleşmenin, yani uluslaşarak modern toplum olma stratejisinin cinsiyet rejiminin temeli ise farklı şekillendi; kadınlar devlet kurmaya katılması için eşit siyasal haklara sahip olmalarına değil, ulus inşasının sosyolojik ve kültürel boyutlarına odaklandı. Modern ulusun inşası, bir yandan, modern eğitimin, aile ve çocuk bakım düzeninin, modern sağlık ve hijyenin öğrenilmesi gibi "toplumun dışı inşası" olarak tanımlanıyordu ver bu strateji kadınlara kamusal yaşamda geniş alanlar açıyordu. Ulus devletin inşası işleri ise yani devlet yönetme siyaseti de eril bir misyon olarak ayrıştıyordu.

20 yüzyılın başlarında yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti de buna paralel bir evrim geçirdi. Cumhuriyet bir kadın hakları devrimi olarak tanımlanıyordu; ama bu "devrim" kadınların evlilik, aile ve kamusal yaşamda sahip olacakları "medeni haklara ve temsillere" odaklanmıştı. Kadınların erkeklerle eşit olarak devlet yönetiminde yer almalarını sağlayacak eşit siyasal haklar, yani "eşit vatandaşlık hukuku" bu devrimlerin temel odağı olmadı. Bu özellik sadece kuruluş dönemi olarak tanımlanacak 1920-1945 döneminde değil, 1945-1980 çok partili siyasal yaşam döneminde de devam etti.

1980 askeri darbesi sonrası "siyasetin normalleşmesi" dönemi aynı zamanda küresel çapta bir kadın hakları hareketinin de gelişip güçlenmesi ve Türkiye'yi de etkisi altına alma dönemidir. 1985 yılında Türkiye'nin CEDAW'ı (Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi) imzalaması ve Avrupa Birliği'ne giriş çabaları ile başlayan "Cumhuriyet'in demokratikleştirilmesi" çabaları önemli bir siyasi hareketlenme yaratmıştı. Türkiye'de hızla güçlenen kadın hakları hareketi, temel bir demokrasi sorunu olarak, "devletin cinsiyetlendirilmesi"ni de gündeme getirdi.

Bu süreç 2010 yılından itibaren bir sönümlenme ve içe kapanma dönemine dönüşmüştür. Bu açılım döneminde demokratikleşme çabalarının başarısızlığı siyasal partilerde değişim ve demokratikleşme beklentilerini de boşa çıkarmıştır. Bu kırılma süreci, (Kürt etnik hakları temelli siyasi partiler hariç) merkez sağ ve sol ana-akım siyasal partilerden kadınların ve kadın hakları siyasetinin dışlanması pratiklerini yazık ki fazla sarsamadı. 2010 sonrası dönemde ise kadın-erkek eşitliği için mücadele edecek ve bunu bir demokrasi mücadelesi haline getirecek yeterli siyasal ittifakların kurulmadığını görüyoruz. Bunun yerine kadın-erkek eşitliğini yanlış bulan bir cinsiyet rejiminin gelişimi de gözleniyor.

Anahtar Kelimeler: Türk Modernleşmesi, Kadın Hakları, Siyasal Eşitlik, Ulus İnşası.

Abstract

It is a well-known fact that Turkish society has been subject to a continuous and directed process of change since the beginning of the eighteenth century- or more precisely, since 1718. That year marks the signing of the Treaty of Passarowitz, one of the most punishing agreements the Ottoman state was compelled to sign. In the wake of these defeats, the Ottoman state embarked on various reforms in an effort to halt its losses, and over time changes spread to encompass all areas of society. The transformations that began in the eighteenth century and, from 1923 onward, became dominant by acquiring institutional form and comprehensiveness can broadly be described as the process of modernisation. Modernisation - defined by İnalçık as "a process that transforms the existing order of a society, that is, its social, material, and spiritual civilization, from one type to another" - is, unlike modernity, "the spread outward from the original context in which Western institutions and mentality developed". Unlike colonialism, modernisation is generally a form of directed change imposed from above by indigenous power-holders.

The modernisation experienced by societies outside Western Europe and North America - at one point or another, in one form or another - has frequently been criticized in the literature, as it ultimately entails the coercive imposition of Western models on other societies. Academic debates on this subject have continued to gain new dimensions over time with the emergence of concepts such as non-Western modernities, multiple modernities, and local or alternative modernities, and they remain as significant as ever. However, this paper will focus not so much on these various forms of modernity as on the three foundational pillars that constitute an inseparable part of modernisation: secularization and compartmentalization in the cultural sphere; capitalization and developmentalism in the economic sphere; and nation-statization and ethnonationalism in the political sphere. To these we may add a fourth dimension: the compulsion to submit to an international order that manifests in the form of colonialism or neo-imperialism - an international order represented by American imperialism following in the wake of the classical colonialism of countries such as Portugal, the Netherlands, France, Britain, and Italy.

This paper will examine, within the framework of new academic inquiries, emerging models rising from Muslim geographies that are conceptualized around the axes of tawhid (divine unity), futuwwa (chivalric ethics), umma (the global Muslim community), and a just international order. According to these Muslim thinkers, the question for non-Western societies - and especially Muslim societies - is no longer which method of modernisation to choose. The question is what is to replace modernisation altogether.

Keywords: Modernisation, Secularization, Alternative Models, Muslim World.

Özet

Türk toplumunun 18. yüzyılın başından hatta daha net söylersek 1718'den bu yana sürekli ve güdümlü bir değişme sürecine tabi olduğu bilinen bir hakikattir. 1718 Osmanlı Devleti'nin imzalamak durumunda kaldığı en ağır anlaşmalardan biri olan Pasarofça anlaşmasının imza tarihidir. Bu yenilgilerin ardından Osmanlı devleti bu mağlubiyetleri durdurma çabası içinde çeşitli reformlara girişmiştir. Zamanla toplumun tüm alanlarına yayılan değişiklikler yaşanmıştır. 18. yüzyılda başlayan ve 1923'den itibaren kurumsallık ve bütünsellik kazanarak egemen hale gelen bu değişimleri kısaca modernleşme süreci olarak adlandırmak mümkündür. İnalçık'ın "bir cemiyetin mevcut nizamını yani içtimai, maddi ve manevi medeniyetini bir tipten başka bir tipe çeviren bir süreç" olarak tanımladığı modernleşme [moderniteden farklı olarak] "Batılı kurumların ve zihniyetin içinde geliştiği orijinal bağlamdan dışarı doğru yayılmasıdır". Modernleşme sömürgecilikten farklı olarak genellikle yerli güç sahipleri tarafından yukarıdan aşağıya doğru dayatılan güdümlü bir değişme türüdür.

Batı Avrupa ve Kuzey Amerika dışında kalan toplumların şu ya da bu tarihte, şu ya da bu şekilde deneyimlediği modernleşme, son tahlilde Batılı modellerin zora dayalı olarak diğer toplumlara dayatılmasını içerdiği için literatürde sıklıkla eleştirilmiştir. Zamanla Batı-dışı modernlikler, çoklu-modernlikler, yerel ya da alternatif modernlikler gibi kavramların gündeme gelmesiyle yeni boyutlar kazanan akademik tartışmalar önemini korumaya devam etmektedir. Ancak bu tebliğde sözü edilen modernlik biçimlerinden ziyade modernleşmenin ayrılmaz parçasını oluşturan üç temel sütun üzerinde durulacaktır: Kültür alanında sekülerleşme ve kompartımanlaşma, ekonomide kapitalistleşme ve kalkınmacılık, siyasal alanda da ulus-devletleşme ve kavmiyetçilik. Hatta buna dördüncü bir boyutu, sömürgecilik ya da yeni-emperyalizm biçiminde karşımıza çıkan bir uluslararası düzene tabi olma zorunluluğunu da ekleyebiliriz. Portekiz, Hollanda, Fransa, İngiltere, İtalya gibi ülkelerin klasik sömürgeciliğinin peşinden gelen Amerikan emperyalizmi ile temsil olunan bir uluslararası düzendir bu. Bu tebliğde, yeni akademik arayışlar çerçevesinde Müslüman coğrafyalardan yükselen ve tevhit, fütüvvet, ümmet ve adil bir uluslararası düzen ekseninde kavramsallaştırılan yeni modeller üzerinde durulacaktır. Bu Müslüman düşünürlere göre, Batı-dışı toplumlar, özellikle de Müslüman toplumlar açısından mesele artık hangi modernleşme yönteminin seçileceği değildir. Modernleşmenin yerine neyin konulacağıdır.

Anahtar Kelimeler: Modernleşme, Sekülerleşme, Alternatif Modeller, Müslüman Dünya.

The Transformation of Turkish Family Structure in the Modernisation Process: From Single Moms to Single-Person Households - Postmodern Family Patterns

Prof. Vehbi Bayhan / Bandırma Onyedli Eylül University / Türkiye

Abstract

Throughout the social-historical process, agrarian society produced traditional culture, industrial society produced modern culture, and the information society produced postmodern culture. The industrial revolution, which began in Europe and the United States, caused fundamental changes in social structure. Modernisation restructured society through a painful transformation of all social institutions, and the family — as one such institution — was not exempt from this change.

In agrarian society and traditional culture, family structure took the form of the large, multi-generational extended family with many children, since it was based on agricultural labor power. In industrial society and modern culture, this gave way to the modern nuclear family consisting of parents and children. In an economy where both women and men were required to work in urban factories, daycare centers and kindergartens were opened to care for children, and nursing homes for the elderly. In the information society and postmodern culture — where production is carried out through computerized automation — family structure transformed into a fluid and plural form. The nuclear family, itself the family structure of modernisation, evolved further into new models. Divorce rates rose, and single-parent families of the "single mom" type — typically mothers living with their children — multiplied. "Boomerang generations" — those who leave the family home after age eighteen to live independently, or who return to their parents following a divorce — gave rise to the flexible "accordion family" form. The proportion of elderly people increased, fertility declined, and as the population's rate of self-renewal diminished, population figures began to fall. Generation Z, burdened with caring for both their own children and their aging parents, came to be described as the "sandwich generation." Since Generation Z socialized through social media and was exposed to a greater diversity of sexual identities, tolerance toward LGBT individuals increased. Türkiye is not immune to these changes. This paper examines the postmodern, fluid transformation of the family both globally and in Türkiye.

Keywords: Modernisation, Postmodern Family, Single Mom, Accordion Family.

Modernleşme Sürecinde Türk Aile Yapısının Dönüşümü: Single Mom'dan Tek Kişilik Hanelere Postmodern Aile Örüntüleri

Prof. Vehbi Bayhan / Bandırma Onyedli Eylül Üniversitesi / Türkiye

Özet

Sosyal tarih sürecinde, tarım toplumu geleneksel kültürü, sanayi toplumu modern kültürü ve enformasyon toplumu postmodern kültürü yaratmıştır. Avrupa ve ABD'de başlayan sanayi devrimi, toplumsal yapıda kökten değişimlere neden olmuştur. Modernleşme, bütün sosyal kurumlarda sancılı dönüşüm ile toplumu yeniden yapılandırmıştır. Bu bağlamda, bir sosyal kurum olarak aile de bu değişimden etkilenmiştir. Tarım toplumu ve geleneksel kültürde aile yapısı, üretim kol gücüne dayandığı için üç kuşağın bir arada yaşadığı çok çocuklu geleneksel geniş aile idi. Sanayi toplumu ve modern kültürde aile yapısı, anne-baba ve çocuklardan oluşan modern çekirdek aileye dönüştü. Kentlerde fabrikalarda kadın ve erkeğin çalışmak zorunda olduğu bir ekonomide çocuklara bakacak kreş ve anaokulları, yaşlılara bakacak huzurevleri açıldı. Üretimin bilgisayarlı otomasyon ile yapıldığı enformasyon toplumu ve postmodern kültürde aile yapısı akışkan ve çoğul bir forma dönüştü. Modernleşmenin aile yapısı olan çekirdek aile de yeni modellere evrildi. Boşanma oranları arttı, genelde çocukları ile yaşayan "single mom" (bekâr anne) tarzında tek ebeveynli aileler çoğaldı. 18 yaşından sonra aileden ayrılıp bekâr yaşayan veya boşandıktan sonra ebeveynlerinin yanına dönen "bumerang kuşaklar", esnek "akerdeon aile" formunu oluşturdu. Yaşlıların oranı arttı, doğurganlıkta düşüş yaşandı ve nüfusun kendini yenileme oranı azaldığı için nüfus azalmaya başladı. Z kuşağı hem çocuklarına hem de yaşlı ebeveynlerine bakmak zorunda olduklarından "sandviç kuşak" olarak tanımlandılar. Z kuşağı, sosyal medya ile sosyalleştiğinden ve farklı cinsel kimliklere daha fazla maruz kaldıklarından LGBT bireylere karşı hoşgörüsü arttı. Bu değişimden Türkiye de muaf değildir. Bu bildiride dünyada ve Türkiye'de ailenin postmodern akışkan aile dönüşümü irdelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Modernleşme, Postmodern Aile, Single Mom, Akordeon Aile

The Village Woman Transformed Through Education: The Role and Contributions of Village Institute

Assoc. Prof. Gülşah Eser / Harran University / Türkiye

Abstract

Women's education has become one of the key focuses of educational policies and reforms in Türkiye since the founding of the Republic. It has been regarded as a cornerstone of Turkish modernisation, aiming to cultivate the ideal Turkish woman educated, contemporary, productive, and actively engaged in social and political life. In line with this objective, priority was given to the education of girls, and new schools were planned to support this aim. Within the context of rural development, teacher training courses and village teacher schools were first established, followed by the creation of Village Institutes. Through the Village Institutes project, girls were prepared for professions such as teaching, healthcare, and agriculture while simultaneously acquiring expertise in domestic and craft skills related to village life. Activities carried out by female students in courses on the rural houseworks and handicrafts including cutting, sewing, embroidery, weaving, and knitting significantly contributed to meeting various needs of the institutes. After graduation, students applied the knowledge and skills acquired through vocational and technical education to village life. They taught modern and practical clothing techniques to rural women, trained them in the use of sewing machines, and transformed local production through sewing courses and guidance on home economics. In this regard, Village Institutes made substantial contributions to social development.

This study aims to examine Village Institutes within the context of Turkish modernisation and to explore the modernisation experience through the institutes' workshops, exhibitions, and performances. Additionally, the study investigates how female graduates of the Village Institutes applied the knowledge and skills they acquired during their education to their professional lives. The research employs literature review, archival research, and document analysis methods. The findings suggest that Village Institutes, through their female students, supported transformation at both individual and societal levels and played a significant role in Turkish modernisation.

Keywords: Village Institutes, Women, Women's Education, Modernisation.

Eğitimle Dönüşen Köy Kadını: Köy Enstitülerinin Rolü ve Katkıları

Doç. Dr. Gülşah Eser / Harran Üniversitesi / Türkiye

Özet

Kadın eğitimi, Cumhuriyet'in kuruluşundan itibaren eğitim politikaları ve reformlarının önemli başlıklarından biri haline gelmiştir. Türk modernleşmesinin yapı taşlarından biri olarak ele alınmış ve eğitilmiş, çağdaş, üretken, toplumsal ve siyasi hayatta aktif rol alan ideal Türk kadınının yetiştirilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda, kız çocuklarının eğitimine öncelik verilmiş ve bu eğitime yönelik yeni okullar açılması planlanmıştır. Kırsal kalkınma hedefleri bağlamında öncelikle öğretmen kursları ve köy öğretmen okulları hayata geçirilmiş, ardından köy enstitüleri kurulmuştur. Özellikle köy enstitüleri projesiyle kız çocukları hem eğitim yoluyla öğretmen, sağlık memuru ve ziraatçı gibi mesleklere hazırlanmış hem de köy yaşamına ilişkin ev ve el sanatları alanında uzmanlık kazanmışlardır. Kız öğrencilerin köy ev ve el sanatları dersi kapsamında gerçekleştirdikleri biçki, dikiş, nakış, dokuma ve örgü gibi faaliyetler enstitülerin çeşitli ihtiyaçlarının karşılanmasına önemli ölçüde katkı sağlamıştır. Mezuniyet sonrası öğrenciler, mesleki ve teknik eğitim bağlamında edindikleri bilgi ve becerileri köy yaşamına aktarmıştır. Köylü kadınlara modern ve pratik giyim tekniklerini öğretmiş, dikiş makinesi kullanım becerileri kazandırmış, biçki-dikiş kursları ve ev ekonomisi rehberliği ile köydeki üretim hayatını adeta dönüştürmüştür. Bu yönüyle köy enstitüleri, toplumsal kalkınma sürecine ciddi katkılarda bulunmuştur.

Söz konusu çalışma, köy enstitülerini Türk modernleşmesi bağlamında ele almayı ve modernleşme deneyimini enstitülerin atölye çalışmaları, sergileri, müsamereleri vb. üzerinden incelemeyi amaçlamaktadır. Ayrıca çalışmada köy enstitüsü mezunu kızların öğrenim süreçleri boyunca edinmiş oldukları bilgi ve becerileri mesleki yaşamlarına nasıl yansıttıkları da ele alınmaktadır. Araştırma kapsamında alanyazın taraması, arşiv taraması ve doküman analizi yöntemleri kullanılmıştır. Köy enstitülerinin kız öğrenciler aracılığıyla hem bireysel hem de toplumsal düzeyde dönüşümü desteklediği ve Türk modernleşmesinde önemli bir işlev gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Köy Enstitüleri, Kadın, Kadın Eğitimi, Modernleşme.

Between Tradition and Revolution: The Music of “New Life” in 1920s Türkiye

Prof. Bilen Işıktaş / İstanbul University / Türkiye

Abstract

This paper will examine music as the sensory domain of Turkish modernisation since the early nineteenth century, analyzing it through the interplay of ideological constructs, institutional reforms, and collective memory. Rather than framing the “Music Revolution” as a sudden rupture, the study will approach it as a historical culmination shaped by the cultural and political transformations of the late Ottoman century. Within this framework, the transformation of İstanbul’s intellectual life -shaped by an international concert circuit stretching from Franz Liszt to the virtuosos of the early Republican era- will be evaluated against the backdrop of national music ideals rooted in Ziya Gökalp’s classic distinction between culture and civilization.

These musical trajectories, emerging from the fraught yet fertile intersection of local makam traditions and Western formal structures, unfold alongside the emergence of the concept of “New Life” (yeni hayat) that took shape in Türkiye during the 1920s. By tracing how global trends such as jazz and the Charleston interacted with traditional musical frameworks, the study highlights the asymmetry between the social dynamism generated by popular culture and the imperatives of official modernisation projects. By mapping music as a laboratory of cultural change within evolving urban spaces, the paper will discuss the transformative power of sound in shaping the public sphere. Moving from the premise that musical performance constitutes the aesthetic manifestation of a modern lifestyle, the dialogue between makam tradition and Western harmonic techniques will be analyzed as a continuum that defines the musical boundaries of Turkish modernity. Ultimately, music will be presented as a vibrant medium for Türkiye’s search for an alternative synthesis, serving as the most tangible aesthetic expression of a society undergoing dynamic transformation.

Keywords: Turkish Modernisation, Music Revolution, New Life, Makam Tradition.

Gelenek ve İnkılap Arasında “Yeni Hayat”ın Müziği (1920’lerde Türkiye)

Prof. Dr. Bilen Işıktaş / İstanbul Üniversitesi / Türkiye

Özet

Bu çalışma, 19. yüzyılın başlarından itibaren Türk modernleşme tecrübesinin duyuşal sahası olan müziği, ideolojik kurgular, kurumsal reformlar ve kolektif bellek üzerinden analiz edecektir. Bildiri, “Musiki İnkılabı”nı ansızın gerçekleşen bir kopuştan ziyade Osmanlı’nın son yüzyılındaki kültürel ve siyasî dönüşümlerin olgunlaştırdığı tarihsel bir sonuç olarak ele alırken, Franz Liszt’ten Erken Cumhuriyet dönemi virtüözlerine uzanan konser trafiğinin İstanbul’un entelektüel yaşamında yarattığı değişimi, Ziya Gökalp’in “hars ve medeniyet” ayrımı ekseninde şekillenen “millî musiki” arayışlarıyla karşılaştırmalı bir perspektifte değerlendirecektir.

Yerel makam geleneğinin Batılı formlarla kurduğı gerilimli ama üretken temas noktaları üzerinden yeniden okunacak olan bu yönelimlere, 1920’li yıllarda Türkiye’de vücut bulan “yeni hayat” anlayışının bir yansıması eşlik etmektedir. Bu bağlamda cazbant ve çarliston gibi küresel akımların geleneksel müzik yapılarıyla kurduğı ilişkiye değinilerek, popüler olanın yarattığı toplumsal dinamizm ile resmî modernleşme projelerinin dayattığı yönelimler arasındaki asimetriye dikkat çekilecektir. Kentsel eğlence pratiklerindeki değişim üzerinden müziği kültürel modernleşmenin bir laboratuvarı olarak gören çalışma, sesin kamusal alandaki dönüşüm gücünü tartışmaya açacaktır. Müzikal performansın yeni bir yaşama biçiminin estetik karşılığı olduğu varsayımından hareketle, makam geleneğinin armoni teknikleriyle kurduğı temas, Türk modernleşmesinin müzikal sınırlarını belirleyen bir süreklilik düzleminde ele alınacaktır. Sonuç olarak müzik, Türkiye’nin küresel etkilerle harmanlanan alternatif sentez arayışlarındaki en canlı ifade biçimi olarak konumlandırılmaktadır. Bu bağlamda tebliğ, müziğin toplumsal modernleşme sürecinin en somut estetik verisi olduğunu ve bu süreçle dinamik bir etkileşim içinde şekillendiğini savunacaktır.

Anahtar Kelimeler: Türk Modernleşmesi, Musiki İnkılabı, Yeni Hayat, Makam Geleneği

The Development of Turkish Cinema

Prof. Kurtuluş Kayalı / Ankara University / Türkiye

Abstract

The general developmental trajectory of Turkish cinema has proceeded along a channel that maintains an embracing connection with society. Over time, the tendencies and actions aimed at transforming cinema have not unfolded in a direction entirely alien to the main axis of Turkish cinema. In particular, the movement aimed at sustaining socially realist and socialist realist cinema ultimately brought Turkish filmmaking to a point of stagnation. Especially after 1990, Turkish cinema made attempts to rise again by drawing on its accumulated past. While Turkish cinema in one respect continued along its fundamental course, in terms of its drive toward renewal it built itself upon the wholesale rejection of the previously established cinematic tradition. Within the framework of an opening toward the world, new cinema developed in a way that distanced itself almost entirely from the realities of the country. Ferzan Özpetek, Fatih Akın, and İlker Çatak — directors counted among the representatives of this new cinema — are defined not as Turkish directors but as Italian and German directors, including by the directors themselves. The fact that Emin Alper's latest film won the Silver Bear at the Berlin Festival, and that the winning film was interpreted within the framework of the Cain-and-Abel theme — much like the classic film *Dry Summer* — demonstrates that the directors of recent Turkish cinema draw at least partially from the Turkish cinematic tradition, even despite their unconventional choices. The predominant focus of new-era films on feminism and ethnic issues has brought with it a rigid critical reception of these works, even from dissenting perspectives. Turkish cinema faces serious problems both in opening itself to the world and in grounding itself in its own tradition.

Keywords: Turkish Cinema, Social Realism, World Cinema, Cinematic Tradition.

Türk Sinemasının Gelişim Seyri

Prof. Dr. Kurtuluş Kayalı / Ankara Üniversitesi / Türkiye

Özet

Bu sunumda, Türk modernleşmesini, kendine özgü biçimlenişlerini kavramak amacıyla akademik çalışmalarında geliştirdiğim bir dizi kavramsal araç üzerinden yeniden ele alıyorum. Her şeyden önce, sömürge çalışmalarından ve oryantalist eleştirilerden farklı olarak, modernleşmenin Batı merkezli egemen anlatılarına meydan okumak için bir başlangıç noktası olarak Batı dışı moderniteler kavramını öneriyorum. Bu perspektif, modern ideallerin özgün zamansal boyutlarını ve yaşanmış sahiplenme biçimlerini yeniden değerlendirmemize olanak tanır. İkinci olarak, laik habitus kavramı; Türk laikliğinin yalnızca devlet örgütlenmesini ve kamusal alanı yapılandırmakla kalmayıp gündelik yaşamın mahrem alanlarına da sızarak modern özneliğin bedenselleşmiş biçimlerini nasıl ürettiğini kavramaya yarar. Buna karşılık, mahremin kamusal görünürlüğü; özellikle kentsel mekânlarda Müslüman kadınların artan varlığı aracılığıyla kamusal ile özel arasındaki sınırların yeniden biçimlenişini gözler önüne serer. Kamusal alanda İslami örtünmenin benimsenmesi; görünürlük, iffet ve katılıma ilişkin kodlarda bir dönüşüme işaret etmektedir. Son olarak, meydan ile medeniyet arasındaki etkileşim, dikkatimizi kamusal alana -rakip modernite tasavvurlarının sahnelendiği bir mekân olarak- yöneltmektedir. Kentsel mekânlar, estetik biçimler ve yurttaşlık pratikleri; Türk modernitesinin gerilimlerinin ve müzakerelerinin sürekli olarak dile getirildiği ya da çözümsüz kaldığı arenalar olarak belirlemektedir.

Anahtar Kelimeler: Türk Modernleşmesi, Jeopolitik, Avro-merkezci Modernite, Post-kolonyalizm.

Art History Writing in Türkiye During the Early Republican Period and Its Problems

Prof. Burcu Pelvanoğlu / Mimar Sinan Fine Arts University / Türkiye

Abstract

This paper will address art history education, writing, and its associated problems in Türkiye, with particular focus on the Early Republican period (1923–1950). Art history writing in Türkiye was generally undertaken by painters such as Nurullah Berk, and confined itself to a merely formal — and incomplete — assessment that ignored the dynamics of Türkiye's modernisation. The art history books written in this early period can be evaluated in several categories.

The first consists of educational publications aimed at introducing and explaining Western art from its origins through the end of the nineteenth century. The second category repeats the approach of the first and adds to it a mistaken interpretation: the view that art in Türkiye lagged thirty years behind Western art. The third category is a continuation of the first two, characterized by an understanding that concentrates on Turkish painting and sculpture and defines modern art in Türkiye through the lens of artistic groups.

The problems created by these three approaches resulted in the absence of the dynamics of modernism from art history writing in Türkiye — a deficiency that has had a negative impact on both education and exhibition practices, and consequently on museology as well. This paper will analyze these negative effects and discuss the model that should be applied to art history writing in Türkiye.

Keywords: Art History, Early Republican Period, Modernisation, Museology.

Erken Cumhuriyet Dönemi'nde Türkiye'de Sanat Tarihi Yazımı ve Sorunları

Prof. Dr. Burcu Pelvanoğlu / Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi / Türkiye

Özet

Bu bildiri Türkiye'de, özellikle Erken Cumhuriyet döneminde (1923-1950) sanat tarihi eğitimi, yazımı ve sorunları ele alınacaktır. Türkiye'de sanat tarihi yazımı genellikle Nurullah Berk gibi ressamlar tarafından üstlenilmiş ve Türkiye'nin modernleşme dinamikleri görmezden gelinerek sadece eksik bir biçimsel değerlendirmeyle yetinilmiştir. Erken dönemde yazılan sanat tarihi kitaplarını birkaç kategoride değerlendirmek mümkündür. Bunlardan ilki Batı sanatını başlangıcından 19. Yüzyılın sonuna dek anlatan, tanıtan eğitim amaçlı yayınlardır. İkinci kategoride birinci kategorideki tavır tekrarlanır ve buna yanlış bir yorum eklenir: Türkiye'deki sanatın Batı sanatını otuz yıl geriden takip ettiği yorumu. Üçüncü kategori ise ilk ikisinin devamı niteliğinde olup Türk resmi ve heykeli üzerinde yoğunlaşan ve Türkiye'deki modern sanatı gruplar üzerinden tarif eden bir anlayıştır. Bu üç anlayışın yarattığı sorunlar Türkiye'de sanat tarihi yazımında modernizmin dinamiklerinin yer almamasına yol açmış, bu eksiklik hem eğitimi hem sergileme yöntemlerini ve dolayısıyla da müzeciliği olumsuz yönde etkilemiştir. Bu bildiri sözü edilen olumsuz etkiler analiz edilecek ve Türkiye'de sanat tarihi yazımında uygulanması gereken model tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Sanat Tarihi, Erken Cumhuriyet Dönemi, Modernleşme, Müzecilik.

Abstract

What is modernisation? How can we be contemporary, particularly in the fine arts and architecture as its extension? Is modernisation a prerequisite for being contemporary? How should we understand the concept of the modern? Is modernisation about adapting to a Christian way of life that began in seventeenth-century Europe and drew largely on Greco-Roman culture? Or is modernisation the urbanization brought by the industrial revolution, rising literacy, an ever-growing bureaucracy, and a democratic way of life sought in some countries but little valued in others? In some sources we see modernisation explained as "the foregrounding of the individual and the replacement of traditional authority by scientific thought." Individuals should of course enrich their lives and live them as they wish. Compared to the past, we are far freer as individuals. A growing population has provided — and continues to provide — the advantage of being able to disappear into the crowd. Yet we are more dependent on one another than in the past, and the constraints of communal living are growing ever narrower.

Industrialization intervened deeply in the formation of cities and urban life. Where a few rules — most of them unwritten — once governed the urban fabric, today zoning plans drawn up at desks tell us how we must live. The settlement patterns once shaped by the rules of neighborly relations and coexistence have been replaced — and continue to be replaced — by living environments produced by plans drawn up by people unfamiliar with urban life and human psychology, and with insufficient knowledge of sociology. These individuals, exercising the powers granted to them by law, effectively impose on us how we should live.

Our present-day urban formations are, regrettably, a symptom of modernisation misunderstood in our society. If you have no means of measuring an action, it is impossible to understand what its effect will be. Not every action can of course be assessed by weighing or measuring with a ruler, but a method of evaluation and measurement can be developed for each. For instance, the views of city dwellers on whether they lead happy lives can serve as a measurement criterion. The walkability of a city, the extent of its green spaces, and the prevalence of a culture of complaint can all provide us with important clues. The architectural character of the city we inhabit can also serve as a criterion. Despite more than two centuries of modernisation efforts, our society still expresses itself largely through pre-modern structures such as the Hagia Sophia, the Süleymaniye Mosque, Topkapı Palace, and Dolmabahçe Palace. It is also striking that throughout this long period of modernisation, not a single building of universal standing has emerged from our efforts. Skyscrapers — often counted as one of the supposed hallmarks of modernisation — frequently resemble, though we rarely notice it, the phalluses found in millennia-old Anatolian cultures, now erected across the cityscape. Could it be that our genetic memory is playing tricks on us?

Modernisation appears, unfortunately, to have brought our society not the progress expected of it, but a growing degeneration. It seems we have misunderstood modernisation; a significant portion of the individuals who make up our society interpret the concept as "I have the freedom to do whatever I want." I have noticed a development across the world that gives me pause. A segment of people — those who choose private hospitals for healthcare, private schools for education, and gated communities whose costs they pay for security — are increasingly withdrawing from voting. It is as though participation in politics and governance no longer holds meaning for them. Instead, elected officials are now determined by those who have demands of the state, and are compelled to make enormous concessions in order to satisfy an endless stream of requests.

Keywords: Turkish Modernisation, Geopolitics, Eurocentric Modernity, Post-colonialism.

Özet

Nedir modernleşme? Özellikle güzel sanatlarda ve onun bir uzantısı olan mimaride nasıl çağdaş olabiliriz? Çağdaş olmak için modernleşmek şart mıdır? Modern kavramını nasıl anlamak gerekir? Modernleşme, XVII. yüzyılda Avrupa'da başlayan ve büyük ölçüde Yunan-Roma kültürünü temel alan bir Hristiyan yaşam biçimine uyum sağlamak mıdır? Yoksa modernleşme; sanayi devriminin getirdiği kentleşme, okuryazarlığın artması, giderek büyüyen bürokrasi ve bazı ülkelerde aranan, bazılarında ise pek de önemsenmeyen demokratik bir yaşam tarzı mıdır? Bazı kaynaklarda modernleşmenin "Bireyin ön plana çıkması, bilimsel düşüncenin geleneksel otoritenin yerini alması" şeklinde açıklandığını görmekteyiz. Elbette bireyin yaşamını zenginleştirilmesi ve onu dilediği gibi sürdürmesi gerekir. Geçmişe nazaran bireysel bakımdan çok daha özgürüz. Giderek artan nüfus, kalabalığın içinde gizlenebilme gibi bir avantaj sağladı ve sağlamaktadır. Ancak geçmişe kıyasla birbirimize daha fazla muhtacı; toplu yaşamın getirdiği sınırlar ise giderek daralıyor. Sanayileşme, kent oluşumuna ve kent yaşamına büyük ölçüde müdahale etti. Az sayıda ve çoğu yazılı olmayan kurallar şehir dokusunu düzenlerken, bugün masa başında hazırlanan imar planları bize nasıl yaşamamız gerektiğini söylemektedir. Geçmişte komşuluk ilişkilerinin ve bir arada yaşamının gerektirdiği kuralların şekillendirdiği yerleşme dokusunun yerini, kent yaşamından ve insan psikolojisinden habersiz, sosyoloji konusunda da yeterli bilgiye sahip olmayan kişilerin hazırladığı planlar sonucu oluşan farklı yaşam alanları aldı ve almaktadır. Bu kişiler, kanunların verdiği yetkileri kullanarak bize nasıl yaşamamız gerektiğini adeta empoze etmektedir.

Bugünkü kent oluşumlarımız ne yazık ki toplumumuzda yanlış anlaşılan modernleşmenin bir göstergesidir. Eğer bir eylemi ölçme imkânına sahip değilseniz, o eylemin etkisinin ne olacağını anlamak da mümkün değildir. Elbette her eylemi tartarak ya da metreyle ölçerek değerlendirmek mümkün değildir. Ancak her eylem için bir değerlendirme ve ölçme yöntemi geliştirilebilir. Örneğin bir şehirde yaşayanların mutlu bir yaşam sürdürüp sürdürmedikleri konusundaki düşünceleri bir ölçme kriteri olarak değerlendirilebilir. Bir şehirde yürüme konforu, yeşil alanların büyüklüğü ve şikâyet kültürünün yaygınlığı bize önemli ipuçları verebilir. Yaşadığımız şehirdeki mimari oluşum da bir ölçüt olarak değerlendirilebilir. İki yüz yılı aşan tüm modernleşme çabalarımıza rağmen toplumumuz kendini büyük ölçüde Ayasofya ve Süleymaniye Camii, Topkapı Sarayı ile Dolmabahçe Sarayı gibi modernleşme öncesi yapılarla ifade etmektedir. Uzun süren bu modernleşme dönemi boyunca evrensel ölçekte bir yapımızın ortaya çıkmamış olması da ayrıca dikkat çekicidir. Modernleşmenin sözde göstergelerinden biri sayılan gökdelenler ise -çoğu zaman farkına varmasak da- binlerce yıllık Anadolu kültürlerinde görülen fallusların şehre dikilmiş örneklerini andırmaktadır. Acaba genetik hafızamız bize bir oyun mu oynuyor?

Modernleşme, ne yazık ki bizim toplumumuzda beklenen gelişmeyi değil, giderek büyüyen bir dejenerasyonu beraberinde getirmiş gibi görünmektedir. Anlaşılan modernleşmeyi yanlış anlamışız; toplumu oluşturan bireylerin önemli bir bölümü bu kavramı "Her istediğimi yapma özgürlüğüne sahibim" olarak değerlendiriyor. Tüm dünyada dikkatimi çeken bir gelişme var. Sağlık konusunda özel hastaneleri, eğitim konusunda özel okulları tercih eden, güvenlikte ise bedelini ödedikleri dışa kapalı sitelerde yaşayan bir grup insan oy kullanmaktan giderek uzaklaşıyor. Siyasetin ve yönetime katılmanın onlar için artık bir anlamı kalmamış gibi. Bu kez devletten talebi olanların belirlediği seçimler yönetimde görev alıyor ve bitmez tükenmez talepleri karşılamak için çok büyük tavizler vermek zorunda kalıyorlar.

Anahtar Kelimeler: Modernleşme, Kentleşme, Mimari Oluşum, İmar Planı.

The Representation of Turkish Modernisation in Architectural and Urban Space: Reflections of the First and Second National Architectural Movements in İstanbul and Ankara

Assist. Prof. Beste Nur İskender Aydın / Beykoz University / Türkiye

Abstract

In the period stretching from the late Ottoman Empire to the early years of the Republic, modernisation in Türkiye played a decisive role not only in the political and social spheres but also in the shaping of architectural production and urban space. The First and Second National Architectural Movements that emerged within this context are regarded as significant periods representing different interpretations of the modernisation process in the field of architecture. These movements sought, on one hand, to find forms of architectural expression for national identity, and on the other, to produce spatial counterparts to the ideals of modernisation.

This study aims to examine the representations of Turkish modernisation in architectural and urban space through the reflections of the First and Second National Architectural Movements in İstanbul and Ankara. The First National Architectural Movement, which emerged in the late Ottoman period, was shaped by the effort to construct a national architectural identity through a reinterpretation of traditional Ottoman and Seljuk architectural elements. The Second National Architectural Movement, which developed during the Republican period, put forward a different approach that brought together modern architectural sensibilities with local and national references. These two architectural tendencies influenced not only individual buildings but also the spatial organization of cities through urban arrangements, public spaces, and state structures.

The study treats İstanbul and Ankara as two significant cities in which the architectural and urban spatial dimensions of modernisation policies can be observed. The urban interventions and production of public buildings carried out in İstanbul — the Ottoman capital — are examined alongside the efforts to create a planned modern city in Ankara, the new capital of the Republic. Within this framework, the spatial representations of modernisation ideology are discussed through the urban planning initiatives, public buildings, and architectural examples of the period.

The study ultimately aims to demonstrate that the First and Second National Architectural Movements should be understood not merely as explorations of architectural style, but as instruments that made the ideological and cultural objectives of Turkish modernisation visible in urban space.

Keywords: Turkish Modernisation, Urban Space, National Architecture, Public Space..

Türk Modernleşmesinin Mimari ve Kentsel Mekânda Temsili: I. Ve II. Ulusal Mimarlık Akımlarının İstanbul ve Ankara'daki Yansımaları

Dr. Beste Nur İskender Aydın / Beykoz Üniversitesi / Türkiye

Özet

Osmanlı İmparatorluğu'nun son döneminden Cumhuriyet'in ilk yıllarına uzanan süreçte Türkiye'de modernleşme, yalnızca siyasal ve toplumsal alanlarda değil, mimari üretim ve kentsel mekânın biçimlenişinde de belirleyici rol oynamıştır. Bu bağlamda ortaya çıkan I. ve II. Ulusal Mimarlık Akımları, modernleşme sürecinin mimarlık alanındaki farklı yorumlarını temsil eden önemli dönemler olarak değerlendirilmektedir. Söz konusu akımlar bir yandan ulusal kimliğin mimari ifade biçimlerini ararken, diğer yandan modernleşme ideallerinin mekânsal karşılıklarını üretmeye çalışmıştır.

Bu çalışma, Türk modernleşmesinin mimari ve kentsel mekândaki temsillerini, I. ve II. Ulusal Mimarlık Akımlarının İstanbul ve Ankara'daki yansımaları üzerinden incelemeyi amaçlamaktadır. Osmanlı'nın son döneminde ortaya çıkan I. Ulusal Mimarlık Akımı, geleneksel Osmanlı ve Selçuklu mimarlık öğelerini yeniden yorumlayarak ulusal bir mimari kimlik oluşturma çabasıyla şekillenmiştir. Cumhuriyet döneminde gelişen II. Ulusal Mimarlık Akımı ise modern mimarlık anlayışıyla yerel ve ulusal referansları bir araya getiren farklı bir yaklaşım ortaya koymuştur. Bu iki mimari eğilim, yalnızca yapı ölçeğinde değil, aynı zamanda kentsel düzenlemeler, kamusal mekânlar ve devlet yapıları aracılığıyla kentlerin mekânsal kurgusunu da etkilemiştir.

Çalışmada İstanbul ve Ankara, modernleşme politikalarının mimari ve kentsel mekânda gözlemlenebildiği önemli kentler olarak ele alınmaktadır. Osmanlı'nın başkenti olan İstanbul'da gerçekleştirilen kentsel düzenlemeler ve kamusal yapı üretimi ile Cumhuriyet'in yeni başkenti Ankara'da planlı bir modern kent oluşturma çabaları değerlendirilmektedir. Bu çerçevede dönemin kentsel planlama girişimleri, kamu yapıları ve mimari örnekleri üzerinden modernleşme ideolojisinin mekânsal temsilleri tartışılmaktadır.

Sonuç olarak çalışma, I. ve II. Ulusal Mimarlık Akımlarının yalnızca mimari üslup arayışları olarak değil, aynı zamanda Türk modernleşmesinin ideolojik ve kültürel hedeflerini kentsel mekânda görünür kılan araçlar olarak değerlendirilmesi gerektiğini ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Türk Modernleşmesi, Kentsel Mekan, Ulusal Mimarlık, Kamusal Alan.

What Has Planning Rationality Become in Türkiye? Modernisation, Technicization, and Normative Loss

Assist. Prof. Yunus Çolak / Kırklareli University / Türkiye

Abstract

Although urban planning is often treated as a purely technical regulatory activity, it is at its core grounded in a form of reasoning that determines which decisions are made, on what grounds, and on whose behalf. With the modernisation process, planning was presented within a rationalist framework that conceived of the city as a measurable and manageable object. While this approach generated a powerful capacity for regulation, it pushed the ethical and justice dimensions of decision-making into the background behind technical language. In this way, planning — increasingly reduced to a practice of "producing documents" — also rendered invisible the normative content of spatial decision-making throughout Türkiye's modernisation process.

In Türkiye, plans at every scale frequently establish powerful conceptual frameworks invoking notions such as "public interest," "sustainability," and "quality of life," yet how these principles are to be put into practice at the implementation stage often remains unclear. In urban renewal processes, for instance, the goals of risk reduction and quality-of-life improvement are foregrounded; but in practice, property relations, financing models, and value-capture mechanisms prove highly sensitive to unequal outcomes across different social groups. Similarly, the green space continuity or public space quality envisioned in plans can be undermined by density increases and construction decisions made at the parcel scale. This situation stems from planning rationality's inability to maintain continuity across scales. The normative framework established at the macro scale dissolves into technical parameters at the micro scale, and the value dimension of decisions becomes lost within the instruments. Yet density decisions, zoning applications, and financing models are not merely technical choices — they are normative decisions that determine how spatial value is distributed.

This paper argues that planning must be understood not as an activity confined to technical correctness alone, but as one that encompasses the capacity for justification, cost analysis, and the assumption of responsibility. It contends that planning rationality needs to be equipped with a framework that makes visible not only which choices are made, but also what consequences those choices produce and for whom. Türkiye's planning experience demonstrates that the future of cities depends not on technical capacity alone, but on the construction of an understanding of responsibility that explicitly carries the normative dimension of spatial decisions.

Keywords: Urban Planning, Planning Rationality, Modernisation, Spatial Decision-Making.

Türkiye’de Planlama Aklı Neye Dönüştü? Modernleşme, Teknikleşme ve Normatif Kayıp

Dr. Yunus Çolak / Kırklareli Üniversitesi / Türkiye

Özet

Şehir planlama, çoğu zaman yalnız teknik bir düzenleme faaliyeti olarak ele alınsa da, özünde hangi kararların, hangi gerekçelerle ve kimler adına alındığını belirleyen bir muhakeme biçimine dayanır. Modernleşme süreciyle birlikte planlama, kenti ölçülebilir ve yönetilebilir bir nesne olarak kavrayan rasyonalist bir çerçeve içinde sunulmuş; bu yaklaşım güçlü bir düzenleme kapasitesi üretirken, kararların etik ve adalet boyutunu teknik dil içinde geri planda bırakmıştır. Böylece, giderek bir “metin üretme” pratiğine indirgenen planlama, Türkiye modernleşmesi sürecinde de, mekânsal kararın normatif içeriği görünmezleştirmiştir.

Türkiye’de her ölçekte planlarda sıklıkla “kamu yararı”, “sürdürülebilirlik” ve “yaşam kalitesi” gibi güçlü kavramsal çerçeveler kurulurken, uygulama aşamasında bu ilkelerin nasıl hayata geçirileceği çoğu zaman belirsiz kalır. Örneğin kentsel dönüşüm süreçlerinde risk azaltma ve yaşam kalitesini artırma hedefi öne çıkarılır; ancak uygulamada mülkiyet ilişkileri, finansman modelleri ve değer artışı mekanizmaları, farklı toplumsal kesimler arasında eşitsiz sonuçlara karşı oldukça hassastır. Benzer biçimde, planlarda öngörülen yeşil alan sürekliliği ya da kamusal mekân kalitesi, parsel ölçüğünde verilen yoğunluk artışları ve yapılaşma kararlarıyla zayıflayabilmektedir.

Bu durum, planlama aklının ölçekler boyunca süreklilik kuramamasından kaynaklanır. Üst ölçekte kurulan normatif çerçeve, alt ölçekte teknik parametrelere çözülmekte; kararın değer boyutu araçların içinde kaybolmaktadır. Oysa yoğunluk kararları, imar uygulamaları ya da finansman modelleri yalnızca teknik tercihler değil; mekânsal değerlerin nasıl dağıtılacağını belirleyen normatif kararlardır.

Bu tebliğde, planlamanın yalnızca teknik doğrulukla sınırlı bir faaliyet olarak değil; gerekçelendirme, bedel analizi ve sorumluluk üstlenme kapasitesiyle birlikte ele alınması gerektiği ileri sürülmektedir. Planlama aklının, hangi tercihlerin yapıldığını olduğu kadar, bu tercihlerin kimler üzerinde nasıl sonuçlar doğurduğunu da görünür kılan bir çerçeveye kavuşturulması gerektiği savunulmaktadır. Türkiye’deki planlama deneyimi, şehirlerin geleceğinin teknik kapasitenin ötesinde, mekânsal kararların normatif boyutunu açıkça taşıyan bir sorumluluk anlayışının inşasına bağlı olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Şehir Planlama, Planlama Aklı, Modernleşme, Mekânsal Karar Alma.

Promenade Modernity: Waterfront Redevelopment and the Cultural Branding of “Publicness” in İstanbul and Beirut

PhD Candidate Aslı Altınışık / Freie Universität Berlin / Germany

Abstract

Waterfront mega-projects have become stages for performing “modern life” in cities that negotiate their positions along the tradition-modernity scale and that have competing claims to public space. This paper compares İstanbul’s Galataport and Beirut’s Zaitunay Bay, both of which are privatized, consumption-based, and marina-oriented promenades. It asks: how do waterfront developments produce a “modern” public, and what kinds of social life do they invite or exclude? The paper views modernisation not from the angle of institutional reform, but that of spatial and cultural pedagogy, namely, the set of designs, narratives, and everyday scripts that prescribe the ways of moving, acting, looking, and consuming. It argues that these projects mobilize culture (through museums, events, curated heritage cues, and photo-ready design) in order to naturalize a selective model of publicness, where access is mediated through consumption and behavioral legibility. Spatial reading of the built environment with discourse analysis of institutional texts are combined to trace how a “modern public” is scripted into everyday experience. The comparison shows how both contexts operationalize a model of global modernity through promenade aesthetics, curated viewpoints, controlled thresholds, and brandable cultural programming. Across both cases, “openness” functions less as a spatial characteristic and more as a classed social performance: a supposedly public sphere where the preferred subject is the visitor-consumer. Reading these sites together shows how modernisation can operate as a spatial technology of class formation; consumption-oriented publics are produced while unbranded ways of inhabiting the waterfront are displaced.

Keywords: Galataport, Zaitunay Bay, Waterfront Development, Citizen-Consumer Public.

Yürüyüş Yolu Modernitesi: İstanbul ve Beyrut'ta Sahil Yeniden Geliştirme ve "Kamusallığın" Kültürel Markalaşması

Doktor Adayı Aslı Altınışık / Freie Universität Berlin / Almanya

Özet

Sahil mega-projeleri, gelenek-modernite ekseninde konumlarını müzakere eden ve kamusal alana ilişkin rekabet eden taleplere sahip şehirlerde "modern yaşamı" sergilemenin sahnelerine dönüşmüştür. Bu makale, her ikisi de özelleştirilmiş, tüketime dayalı ve marina odaklı yürüyüş yolları olan İstanbul'un Galataport'unu ve Beyrut'un Zaitunay Bay'ini karşılaştırmaktadır. Temel soru şudur: Sahil geliştirme projeleri "modern" bir kamusal kesimi nasıl üretiyor ve ne tür toplumsal yaşam biçimlerini davet ediyor ya da dışlıyor? Makale modernleşmeyi kurumsal reform açısından değil, mekânsal ve kültürel pedagoji açısından ele almaktadır; yani hareket etme, davranma, bakma ve tüketme biçimlerini belirleyen tasarımlar, anlatılar ve gündelik senaryolar bütünü açısından. Bu projelerin, tüketime ve davranışsal okunabilirliğe aracılık eden bir erişim anlayışı çerçevesinde seçici bir kamusalılık modelini doğallaştırmak amacıyla kültürü —müzeler, etkinlikler, seçilmiş miras göstergeleri ve fotoğraflanmaya hazır tasarım aracılığıyla— seferber ettiğini ileri sürmektedir. Yapılı çevrenin mekânsal okuması, kurumsal metinlerin söylem analiziyle birleştirilerek "modern kamunun" gündelik deneyime nasıl yazıldığı izlenmektedir. Karşılaştırma, her iki bağlamın da yürüyüş yolu estetiği, seçilmiş bakış açıları, denetimli eşikler ve markalaşabilir kültürel programlama aracılığıyla küresel bir modernite modelini nasıl işlevselleştirdiğini ortaya koymaktadır. Her iki örnekte de "açıklık", mekânsal bir özellikten çok sınıfsal bir toplumsal performans olarak işlev görmektedir: Tercih edilen öznenin ziyaretçi-tüketici olduğu, sözde kamusal bir alan. Bu mekânların birlikte okunması, modernleşmenin sınıf oluşumunun mekânsal bir teknoloji olarak nasıl işleyebildiğini göstermektedir: Tüketime yönelik kamusal kesimler üretilirken sahilde var olmanın markasız biçimleri yerinden edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Galataport, Zaitunay Bay, Sahil Geliştirme, Vatandaş-Tüketici Kamu.

From Empire to Nation-State: The Experiences of Türkiye and France in the Context of Global Modernisation Crises

Assist Prof. Zeynep Ceylan Şahin / Mimar Sinan Fine Arts University / Türkiye

Abstract

This paper aims to approach Türkiye's experience during the Late Ottoman and Early Republican periods not as a singular and normative process of "Westernization," but within the context of the global modernisation crises that unfolded simultaneously across different geographies in the late nineteenth and early twentieth centuries. It also focuses on the question of how the nation-state was shaped in Türkiye and France through their similar and divergent responses to modernisation crises. The study's primary aim is to discuss the emergence of nation-states not as the natural outcome of a progressivist understanding of modernisation, but as a crisis-driven solution that arose at a conjuncture in which the political, administrative, and social limits of imperial systems were becoming sharply defined. Within this framework, France is treated not as a model or reference state for Türkiye, but as a comparative experience that faced similar modernisation problems during the Third Republic.

The main axis of the comparative method to be followed in this study will be constructed around reading the Late Ottoman reforms and the institutional restructuring of the early Republican period alongside the debates in France during the same era concerning centralization, secularism, citizenship, and state-society relations. The analysis will draw on the Ottoman Archive and French diplomatic archive sources, as well as the French-language press of the period, French commercial and diplomatic reports, and scholarly works.

This paper argues that nation-state building in Türkiye was not a process of "imitating" the French example, but rather a response — on a global scale — to the structural crises of post-imperial modernisation. This approach aims to reposition Turkish modernisation within the debate on plural modernities. The study further seeks to offer a relational framework that examines the Turkish and French experiences as reflections of the same global modernisation crisis at different political scales, in contrast to the existing literature that treats Turkish modernisation within a singular, model-centered narrative.

Keywords: Global Crisis, Modernisation, Nation-State, France.

İmparatorluktan Ulus-Devlete: Küresel Modernleşme Krizleri Bağlamında Türkiye ve Fransa Deneyimleri

Dr. Zeynep Ceylan Şahin / Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi / Türkiye

Özet

Söz konusu bu bildiri, Geç Osmanlı ve Erken Cumhuriyet döneminde Türkiye'nin geçirdiği deneyimi, tekil ve normatif bir "Batılılaşma" süreci olarak değil, 19. yüzyıl sonu ve 20. yüzyıl başında farklı coğrafyalarda eşzamanlı olarak yaşanan küresel modernleşme krizleri bağlamında ele almayı amaçlamaktadır. Ayrıca ulus- devletin Türkiye ve Fransa bağlamında modernleşme krizlerine verilen benzer ve farklı yanıtlar üzerinden nasıl şekillendiği sorusuna da odaklanmaktadır. Çalışmanın temel amacı, ulus- devletlerin ortaya çıkışını ilerlemeci bir modernleşme kabulünün doğal sonucu olarak değil, imparatorluk sistemlerinin siyasal, idari ve toplumsal sınırlarının keskinleştiği bir konjonktürde ortaya çıkmış kriz odaklı bir çözüm olarak tartışmaktır. Bu çerçevede Fransa, Türkiye için bir model ya da referans devlet olarak değil; III. Cumhuriyet döneminde benzer modernleşme sorunlarıyla karşı karşıya kalan karşılaştırmalı bir deneyim olarak ele alınmaktadır.

Bu çalışmada izlenecek olan karşılaştırmalı yöntemin ana eksenini Geç Osmanlı reformları ile erken Cumhuriyet dönemindeki kurumsal yeniden yapılanmayı, Fransa'da aynı dönemde yaşanan merkezileşme, laiklik, yurttaşlık ve devlet- toplum ilişkilerine dair tartışmalarla birlikte okumak şeklinde inşa edilecektir. Çalışmada Osmanlı Arşivi ve Fransız diplomatik arşiv kaynaklarının yanı sıra dönemin Fransızca basını, Fransız ticari ve diplomatik raporları ile araştırma eserleri kullanılarak bir analiz çalışması yapılacaktır.

Bu bildiri, Türkiye'de ulus- devlet inşasının, Fransa örneğini "taklit eden" bir süreçten ziyade, imparatorluk sonrası modernleşmenin yapısal krizlerine verilen küresel ölçekte bir yanıt olduğunu ortaya koymaktadır. Bu yaklaşım, Türk modernleşmesini çoğul modernlikler tartışması içinde yeniden konumlandırmayı hedeflemektedir. Öte yandan söz konusu çalışma, Türk modernleşmesini tekil ve model- merkezli bir anlatı içinde ele alan literatüre karşı, Türkiye ve Fransa deneyimlerini aynı küresel modernleşme krizinin farklı siyasal ölçeklerdeki yansımaları olarak birlikte inceleyen ilişkisel bir çerçeve sunmayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Küresel Kriz, Modernleşme, Ulus-Devlet, Fransa.

Debates on “Backwardness” in the Context of Turkish and Iranian Modernisations

Prof. Nilüfer Göle / Ecole des Hautes Etudes en Sciences Sociales / France

Abstract

The idea of lagging behind Europe in multiple domains became a matter of near-consensus in both the Ottoman Empire and Iran, particularly from the early nineteenth century onward. In the initial phases of reform, however, perceived deficiencies were largely confined to technical fields, with the result that the adoption of European innovations did not produce a significant intellectual transformation. Over time, especially in the latter half of the century, this perception evolved into a more deeply internalized and normative framework, one that increasingly devalued indigenous “essence” and tradition, taking “backwardness” as its primary point of departure.

Within this hierarchical relationship vis-à-vis modern Europe, a wide range of explanations emerged concerning the sources of “backwardness”. When grouped under a broader analytical category, these explanations often converged on critiques of “tradition.” From the mid-nineteenth century onward, such debates gained considerable momentum in both the Ottoman and Iranian contexts. Reflected in political treatises, travelogues, literary works, and intellectual writings, they continued to expand in the twentieth century, when a distinct dimension of modernisation came to the fore which was characterized less by innovation than by processes of self-interrogation and, at times, self-judgment.

This paper offers a comparative perspective on the discourse of “backwardness,” which has thus far been examined largely in isolation within the contexts of Turkish and Iranian modernisations. It begins by briefly analyzing how modernisation in the Ottoman Empire and Iran was framed through debates on backwardness in the nineteenth century, and then traces the trajectory of these debates in Türkiye and Iran throughout the twentieth century. In addition to texts explicitly devoted to this theme, the study also considers works that address “backwardness” indirectly through more specific thematic lenses.

Keywords: Turkish Modernisation, Iranian Modernisation, Backwardness, Tradition.

Türk ve İran Modernleşmeleri Bağlamında "Geri Kalmışlık" Tartışmaları

Doç. Dr. Serhan Afacan / Marmara Üniversitesi / Türkiye

Özet

Avrupa'nın gerisinde kalma fikri, özellikle on dokuzuncu yüzyılın başlarından itibaren hem Osmanlı İmparatorluğu'nda hem de İran'da neredeyse genel bir kanıya dönüştü. Ancak reform sürecinin ilk aşamalarında algılanan eksiklikler büyük ölçüde teknik alanlarla sınırlı kaldı; bu durum Avrupa yeniliklerinin benimsenmesinin önemli bir entelektüel dönüşüme yol açmaması sonucunu doğurdu. Zamanla, özellikle yüzyılın ikinci yarısından itibaren bu algı, yerli "öz"ü ve geleneği giderek daha fazla değersizleştiren ve "geri kalmışlığı" temel çıkış noktası olarak alan, daha derinden içselleştirilmiş ve normatif bir çerçeveye dönüştü.

Modern Avrupa karşısındaki bu hiyerarşik ilişki içinde "geri kalmışlığın" kaynaklarına dair geniş bir açıklama yelpazesi ortaya çıktı. Daha kapsamlı analitik bir kategori altında ele alındığında bu açıklamalar çoğunlukla "gelenek" eleştirilerinde keşişti. On dokuzuncu yüzyılın ortasından itibaren söz konusu tartışmalar hem Osmanlı hem de İran bağlamında önemli bir ivme kazandı. Siyasi risalelere, seyahatnamelere, edebi eserlere ve entelektüel yazılara yansıyan bu tartışmalar, yirminci yüzyılda modernleşmenin yenilikten çok öz-sorgulama ve zaman zaman öz-yargılama süreçleriyle belirginleşen özgün bir boyutunun ön plana çıkmasıyla birlikte genişlemeye devam etti.

Bu makale, Türk ve İran modernleşmeleri bağlamında şimdiye kadar büyük ölçüde birbirinden yalıtılmış biçimde incelenen "geri kalmışlık" söylemine karşılaştırmalı bir perspektif sunmaktadır. Çalışma, Osmanlı İmparatorluğu ve İran'da modernleşmenin on dokuzuncu yüzyılda geri kalmışlık tartışmaları çerçevesinde nasıl ele alındığını kısaca çözümleyerek başlamakta; ardından bu tartışmaların Türkiye ve İran'daki yirminci yüzyıl boyunca izlediği seyri takip etmektedir. Çalışma, bu temaya doğrudan adanmış metinlerin yanı sıra "geri kalmışlığı" daha özgül tematik mercekler aracılığıyla dolaylı olarak ele alan eserleri de kapsamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Türk Modernleşmesi, İran Modernleşmesi, Geri Kalmışlık, Gelenek.

Modernisation Problems in Russia and Other Non-Western Countries

Assoc. Prof. Aleksandr Anatoliyevich Sotnichenko / Russian House (Ankara) / Türkiye

Abstract

This study examines modernisation and the problems it brings in Russia and other countries outside the Western world. By modernisation is meant the transition from the pre-modern paradigm that prevailed throughout the world until the sixteenth century to the modern paradigm that emerged in the West and subsequently spread across the globe. In non-Western countries, modernisation took place as a consequence of the West's compelling military, political, and economic superiority, which became pronounced in the seventeenth century. Under the influence of Western expansion and/or under the leadership of local elites who admired Western culture, modern values were forcibly spread among non-European peoples. The impact of this externally imposed modernisation remained confined to the elites, while the majority of the population resisted it passively.

The pioneer of modernisation in Russia, which began in the late seventeenth century, was the state — which was, in A.S. Pushkin's phrase, Russia's "sole European." The common people, far from being close to the values of modernity, were unable to openly resist the compulsion of the state. This gave rise to an uneven social divide as a segment of the population emerged that adopted Western values, including in dress and language.

Keywords: Russian Modernisation, Modernisation Problems, Westernization, Elite Transformation.

Rusya ve Diğer Batı Dışı Ülkelerdeki Modernleşme Sorunları

Doç. Dr. Aleksandr Anatoliyevich Sotnichenko / ÉRus Evi (Ankara) / Türkiye

Özet

Bu çalışmada Rusya'da ve Batı dünyasının haricindeki diğer ülkelerde modernleşme ve beraberinde getirdiği sorunlar ele alınmaktadır. Modernleşme kavramıyla kastedilen 16. yüzyıla kadar tüm dünyada hâkim olan premodern paradigmadan, Batı'da ortaya çıkan ve tüm dünyaya yayılan modern paradigmaya geçiştir. Batı dışındaki ülkelerde modernleşme, 17. yüzyılda belirgin hale gelen Batı'nın ikna edici askeri, siyasi ve ekonomik üstünlüğünün bir sonucu olarak gerçekleşmiştir. Batı'nın yayılmasının etkisi altında ve/veya Batı kültürüne hayran yerel liderlerin önderliğinde, modern değerler Avrupa dışındaki halklar arasında zorla yayılmıştır. Bu dışarıdan getirilen modernleşmeden etkilenme sadece elitlerle sınırlı kalırken, nüfusun çoğunluğu buna pasif bir şekilde direnmiştir.

Rusya'da 17. yüzyılın sonlarında başlayan modernleşmenin öncüsü, A.S. Puşkin'in ifadesiyle Rusya, "Tek Avrupalı" olan devletti. Modernliğin değerlerine hiç de yakın olmayan halk, devletin zorlamasına açıkça direnememiştir. Böylece Batı değerlerini, giyim ve dil dahil olmak üzere benimseyenlerin ortaya çıkmasıyla dengesiz bir toplumsal bölünme meydana gelmiştir.

Anahtar Kelimeler: Rus Modernleşmesi, Modernleşme Sorunları, Batılılaşma, Elit Dönüşümü.

The Process Effects and Implications of Türkiye's Modernisation for the Global South

Prof. Wei Min / Chinese Academy of Social Sciences / China

Abstract

The modernisation process in Türkiye is a complex and unique case, featuring both achievements and challenges. It offers multi-dimensional insights into the development paths of countries in the Global South. The article is conducted from four aspects: historical context, key achievements, current challenges, and lessons learned. The modernisation of Türkiye can be traced back to the reform attempts in the late Ottoman Empire (such as during the Tanzimat era), but the true systematic transformation began with the Independent Revolution. Kemalism was guided by the "six arrows" and through radical Westernisation reforms, it reshaped the country. After World War II, Türkiye gradually shifted to a multi-party system and a market economy, but military intervention occurred several times (in 1960, 1971, and 1980) resulting in a "guardian democracy". In the 1980s, the Özal government implemented a neoliberal transformation, emphasizing export orientation and privatization, and deeply integrating into globalization. Since the 21st century, during the governance of the Justice and Development Party (AKP), a balance was sought between economic development and the return of religious conservatism, leading to the discussion of the so-called "Turkish model". Its implications for the Global South are as following: 1) the path of modernisation should combine local characteristics with universality. 2) Strong national capabilities are the keys in the process of transformation. 3) Be vigilant against the "dependent modernisation" trap. Its achievements demonstrate the possibility for late-developing countries to integrate into the global system through institutional reforms. However, its challenges also serve as a warning of the risks of economic dependence, identity conflicts, and democratic issues during the transition. For the Global South, Türkiye's experience is not a directly replicable template but rather a mirror reflecting why autonomy, balance, and sustainability are so important - how to maintain sovereignty in openness and bridge divisions in development will be a common long-term issue for all countries.

Keywords: Turkish Modernisation, Global South, Neoliberal Transformation, Kemalism.

Huzursuz Türk Modernitesi: Laik Habitus ile Kamusal Mahrem Arasında

Prof. Dr. Wei Min / Çin Sosyal Bilimler Akademisi / Çin

Özet

Türkiye'nin modernleşme süreci hem kazanımları hem de zorlukları bünyesinde barındıran karmaşık ve özgün bir örnek olup Küresel Güney ülkelerinin kalkınma yollarına çok boyutlu içgörüler sunmaktadır. Makale dört eksen üzerinden ele alınmaktadır: tarihsel bağlam, temel kazanımlar, güncel sorunlar ve çıkarılan dersler.

Türkiye'nin modernleşmesi, Geç Osmanlı dönemindeki reform girişimlerine (Tanzimat dönemi gibi) kadar izlenebilir; ancak gerçek anlamda sistematik dönüşüm Bağımsızlık Devrimi ile başladı. Kemalizm, "altı ok" rehberliğinde köklü Batılılaşma reformları aracılığıyla ülkeyi yeniden biçimlendirdi. İkinci Dünya Savaşı'nın ardından Türkiye kademeli olarak çok partili sisteme ve piyasa ekonomisine geçiş yaptı; ancak bu süreçte birden fazla askeri müdahale yaşandı (1960, 1971 ve 1980) ve bu müdahaleler "vesayetçi demokrasi" anlayışını doğurdu. 1980'lerde Özal hükümeti, ihracat odaklılığı ve özelleştirmeyi ön plana çıkaran neoliberal bir dönüşümü hayata geçirerek Türkiye'yi küreselleşmeyle derinden bütünleştirdi. 21. yüzyıldan itibaren ise Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) yönetiminde ekonomik kalkınma ile dini muhafazakârlığın yeniden yükselişi arasında bir denge arayışına girildi ve bu süreç "Türk modeli" tartışmalarını beraberinde getirdi.

Türkiye deneyiminin Küresel Güney için sonuçları şu şekilde özetlenebilir: 1) Modernleşme yolu, yerel özgünlükleri evrenselleştirilerek buluşturmalıdır. 2) Güçlü ulusal kapasite, dönüşüm sürecinin anahtarıdır. 3) "Bağımlı modernleşme" tuzağına karşı uyanık olunmalıdır. Türkiye'nin kazanımları, geç gelişen ülkelerin kurumsal reformlar aracılığıyla küresel sisteme entegre olmasının mümkün olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte, yaşanan zorluklar da geçiş sürecinde ekonomik bağımlılık, kimlik çatışmaları ve demokratik sorunların beraberinde getirdiği risklere ilişkin önemli bir uyarı niteliği taşımaktadır. Küresel Güney için Türkiye deneyimi, doğrudan kopyalanabilecek bir şablon değil; özerkliğin, dengenin ve sürdürülebilirliğin neden bu denli önemli olduğunu yansıtan bir ayna işlevi görmektedir. Açılımda egemenliği nasıl koruyacağı ve kalkınmada bölünmeleri nasıl aşacağı sorusu, tüm ülkeler için ortak ve uzun soluklu bir mesele olmaya devam edecektir.

Anahtar Kelimeler: Türk Modernleşmesi, Küresel Güney, Neoliberal Dönüşüm, Kemalizm.

